

RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 41 (2).**

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Riigikogu Kommunistlise rühma arupärimise ettepanek tööliste saadiku Kaew'u arreteerimise kohta ja selle wastuwõtmine. — 3. Siseministri seletused, läbirääkimised ja ülemineku-wormeli wastuwõtmine p. 2. nimetatud arupärimise asjus — 4. Wabariigi Walitsuse wastus Riigikogu liikme M. Martna küsimise peale Wabariigi Walitsusele ministeeriumide juures tegewuses olewate statistika osakondade tööde awaldamise kohta. — 5. Läbirääkimised põllutööministri seletuse puhul Eesti Is. Sots. T. P. Riigikogu rühma arupärimise peale Tartumaa riigimaade-ülema Ehrlich'i tegewuse kohta ja ülemineku-wormeli wastuwõtmine. — 6. Eesti Is. Sots. T. P. Riigikogu rühma arupärimise ettepanek Wabariigi Walitsusele walimiseelse kihutuswabaduse rikkumise asjus ja selle ettepaneku tagasilükkamine. — 7. Eesti Is. Sots. T. P. Riigikogu rühma arupärimise ettepanek Wabariigi Walitsusele Isborskis 26 wäljasaadetud ametiühisuslase tapmise uurimise asjus ja selle wastuwõtmine. — 8. Eesti Is. Sots. T. P. Riigikogu rühma arupärimise ettepanek Wabariigi Walitsusele Uue- Kariste ja Rakitse mõisade tükeldamise kohta Pärnumaal ja selle wastuwõtmine. — 9. Põllutööministri seletused, läbirääkimised ja ülemineku-wormeli wastuwõtmine p. 8. nimetatud arupärimise asjus. — 10. Eesti Is. Sots. T. P. Riigikogu rühma arupärimise ettepanek Wabariigi Walitsusele Tapa postkontori ametnikkude lahtilaskmise üle ja selle ettepaneku tagasilükkamine. — 11. Lähemate koosolekute aja küsimus ja järgmise koosoleku määramine.

Riigikogu koosolek 13. juulil 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 63 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal: abisekretäär **W. Pezold**.

Walitsuse lauas: Riigiwanema asetäitja tõst-kaub. ja teedeminister **J. Kukk**, põllutööminister **B. Rostfeldt**, sõjaminister **J. Soots**, rahaminister **G. Westel** ja kohtuminister **J. Reichman**.

Koosolek algab kell 5,05 min. p. l.

1. Päewakorra Juhataja **K. Wirma** wastuwõtmine. ma: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on rahwasaadikutele wälja jagatud. Kas tehakse mingisuguseid ettepanekuid päewakorra muutmise kohta? Sõna on rahwaesitajal **J. Wanja**l.

J. Wanja (kom.): Mina panen ette seitsmendat päewakorra-punkti wõtta esimeseks päewakorra-punktiks, sest see on asi, mis nõuab kiiret lahendamist.

Juhataja **K. Wirma**: Teisi ettepanekuid ei tehta. (Hääletatakse.) See ettepanek on poolt saanud 24 häält, wastu mitte ühtki, sellega on rahwaesitaja **Wanja** ettepanek wastu wõetud. Et teisi ettepanekuid ei ole, siis loen ma, et päewakord on wastu wõetud ja seitsmes päewakorra-punkt tuleb esime-

sena arutusele, ning selle järele teised päewakorra-punktid järjekorras.

2. Riigikogu Kommun. (Arupärimise rühma arupärimise ettepanek tööliste saadiku Kaew'u arreteerimise kohta. tekst: Riigikogu Juhatusel. Riigikogu Kommunistline Töölistehüüm palub Riigikogu 12. juuli s. a. koosoleku päewakorda üles wõtta alljärgnewat arupärimise ettepanekut Wabariigi Walitsusele.

Kommunistlise Töölistehüüme arupärimine Wabariigi Walitsusele Tallinna ametiühisuste kesknõukogu poolt rahwuswahelisele ametiühisuste kongressile Moskwas saadikuks walitud tööliste Kaew'u arreteerimise kohta kaitsepolitsei poolt.

16. juunil s. a. walis Tallinna ametiühisuste kesknõukogu oma saadikuks rahwuswahelisele ameti- ja walmistusühisuste kongressile sama kesknõukogu abiesimehe Kaew'u. Kaew pööras seaduses ettenähtud korras walitsuswõimude poole wäljamaa passi saamiseks, kuid arreteeriti 4. juulil s. a. kaitsepolitsei poolt, millega rikutud on mitte ainult Kaew'u isikupuutumatus, waid ka Tall. ametiühisuste kesknõukogu õigus esitatud olla rahwuswahelistel ametiühisuste kongressidel.

Riigikogu Kommunistline Töölistehüüm näeb Kaew'u arreteerimises kaitsepolitsei omawoliakti järgmistel põhjustel:

1) Ei ole kuriteo kordasaatmine ennast rahwuswahelisele ametiühisuste kongres-

sile walida lasta ja sellele kongressile sõitmiseks endale wäljamaa passi nõutada. Kui walitsuswõimud siiski sellel arwamisel peaksid olema, et Moskwasse sõitmine mingisuguste tegude kordasaatmisele wiia wõib, mida wabariigi seadused kuriteona kvalifitseerivad, siis oli neil wõimudel hulk muid abinõusid käepärast, et Kaew'u Moskwasse mitte lasta, nagu wäljamaa passi mitteandmine, walwe jne.

2) Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Partei saadikule — Hans Kruus'ile anti walitsuswõimude poolt wäljamaa pass Moskwasse sõitmiseks; sellesama partei saadikule — Martin Bleiman'ile anti walitsuswõimude poolt koguni kulleri pass ja walitsuse wagon sõiduks kommunistlise internatsionaali kongressile; — seda vähem oli siis kesknõukogul asja kriminaalseks pidada saadiku delegerimist rahvuswahelisele ametiühisuste kongressile.

Seepärast paneb Kommunistline Töölisterühm Riigikogule ette Wabariigi Walitsuselt aru pärida:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et kaitsepolitsei 4. juulil s. a. arreteeris rahvuswahelisele kongressile Moskwasse Tallinna ametiühisuste kesknõukogu poolt walitud saadiku — Tallinna ametiühisuste kesknõukogu abiesimehe Kaew'u?

2) Kas peab Wabariigi Walitsus seda kuriteoks, kui tööline ennast walida laseb Moskwas ärapeetawale rahvuswahelisele tööliste organisatsioonide kongressile?

3) Kas kawatseb Wabariigi Walitsus samme astuda, et Kaew wangist wabastataks, temale wiivitamata wäljamaa pass antaks ja wastutusele wõetaks need kaitsepolitseinikud, kes Kaew'u isikupuutumast ja põhiseaduslikku ühinemiswabadust rikkunud on?

Riigikogu Kommunistlise Tööliste-rühma nimel:

(allkirjad)

J. Wanja.

J. Allikso.

J. Soans.

M. Haus.

J. Santa.)

Tallinnas,
11. juulil 1921 a.

Juhataja **K. Wirma**: Kas soowivad arupärijad oma ettepaneku põhjendamiseks sõna wõtta? Sõna on rkl. J. Wanja'l.

J. Wanja (kom.): Tallinna ametiühisuse kesknõukogu poolt sai walitud esitaja üleilmilisele rahvuswahelisele tööliste ametiühisuste kongressile. See esitaja on nüüd arreteeritud ja see fakt lükkab ümber jällegi wäite, nagu ei oleks meil politseilist korda. Sellel koosolekul olid ka siseministri agendid, niihästi awalik kui ka salapolitsei, ja siseminister ei saa mitte praegu tõendada nagu oleks Kaew'ule mingisugune juhtkiri kaasa antud kongressile sõiduks. Meie talitasime walimistel kindlas usus, kuid täna pean ütleva ebaus, nagu oleks see talitus, mille jaoks weel prokurööri ametis ei ole. See ebausk on tekkinud kahe eelnähtuse ja asjaolu tõttu. Kui teda saadikuks waliti ei olnud tema kohta mingisugust kohtulikku eeluurimist ega kohtuwõimude segamist tema asjusse. Sel ajal kui tema oli mööda wabariigi asutusi käimas, et wäljamaale sõiduks lubasid saada, leiti korraka, et tema kohta on kohtuprotsess käimas ja sellepärast luba ei saa anda wäljamaa passi saamiseks. Samal ajal aga sõitsid kaks wabariigi kodanikku Moskwa kolmanda internatsionaali kongressile. Esimene neist on tuntud juba sellest ajast saadik, kui hra Einbund esimest korda oli wallawanem, wabandage, tahtsin siseminister ütelda, ning tema selleaegse instruktori, läbikukkunud peaministri, suust kuulsin süüdistust, mis käis selle isiku kohta riigi äraandmise asjus. Teine kodanik on ka laialt tuntud, sest tema wastu on sepiitsetud kõmurikas „Lennuki“ protsess ja nendele isikutele anti isegi wõimalus walitsuse wagonis Moskwa sõita. Mis jaoks on siis niisugune kahesugune mõõt? Ühel antakse wõimalus kongressile sõita walitsuse wagonis, teisele aga arreteerimise order ja lutikakong. Meil ei olnud arwamist, et Moskwa sõit ei ole tsaari kriminaal seadustes ette nähtud. Wõi oli kaitsepolitseil andmed, nagu oleks tema salaja üle piiri kongressile minemas, sest sel ajal kui teda arreteeriti, oli ta alles mööda asutusi käimas oma passi pärast. Niisama, kui mina kaitsepolitseisse jõudsin, kus mulle seletati, et nendel, kui kaitsepolitsei asutusel, ei ole tegemist Kaew'u'ga ega tema arreteerimisega, olid ometigi näokatetega Rinaldod wälja saadetud tema kinniwõtmiseks. Kui see peaks nüüd olema, et ta salaja üle piiri tahtis minna, siis on arreteerimine ometi warajane ja meil kaitsepolitseinikka terwelt poolteist tuhat, ja sellest summast peaks ometigi jätkuma ühe töölise Kaew'u takistuseks, et ta Wene-maale ei pääseks. Sellega oli arreteerimine

täiesti ilma põhjusest. Kas võib keegi seletama tulla, et see kuritegu on, kui tööline kongressist osa võtab, isegi see, et teda sinna valitakse, nagu seda, et meil ei ole politseilist korda ja et igaüks võib wabalt elada. Rühma nimel pean mina teatama, et meie rühm nõuab Kaew'u wabastamist ja temale wiiwitamata wäljamaa passi wäljaandmist. Seda, et temale kulleri pass ja walitsuse wagun tarwitada antaks, lükkame meie tagasi. Panen ette arupärimist vastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: On ettepanek tehtud seda arupärimist vastu wõtta. (Hääletatakse.) Poolt on 25 häält. Seega on see arupärimine vastu wõetud.

3. Siseministri seletused, läbirääkimised ja üleminekuwormeli wastuwõtmine arupärimise asjus.

Siseminister **K. Einbund**: Austatud rahwasaadikud! Arupärimise esimene punkt sisaldab järgmist:

„Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et kaitsepolitsei 4. juulil s. a. arreteeris rahwuswahelisele kongressile Moskwas Tallinna ametiühisuste kesknõukogu poolt walitud saadiku — Tallinna ametiühisuste kesknõukogu abiesimehe Kaew'u?“ Selle peale võiksin ma wastata, et see on walitsusel teada, et Kaew'u nimeline wabariigi kodanik tõesti on arreteeritud.

Teine ettepanek küsimine sisaldab järgmist: „Kas peab Wabariigi Walitsus seda kuriteoks, kui tööline ennast walida laseb Moskwas ärapeetawale rahwuswahelisele tööliste organisatsioonide kongressile?“ Selle küsimise peale pean wastama, et ei saa mitte seda tegu kuriteoks lugeda. Wabariigi Walitsus ei saa mitte seda kuriteoks lugeda, mis kriminaal seadustes kuriteona ette pole nähtud. Kas kõncallolew tegu on kuritegu, selle üle soowitaksin ma arupärijatel enestel kriminaal kodeksist järele waadata. Niipalju kui mina tean, ei ole niisugune tegu seal otsekohe ega ka kandselt ette nähtud.

Kolmas küsimine on järgmine: „Kas kawatseb Wabariigi Walitsus samme astuda, et Kaew wangist wabastataks, temale wiiwitamata wäljamaa pass antaks ja wastutusele wõetaks need kaitsepolitseinikud, kes Kaew'u isikupuutumast ja põhi-seaduslikku ühinemise wabadust rikkunud on?“ Wiimane küsimine seisab mitmest osast koos: Kas kawatseb Wabariigi Walit-

sus samme astuda, et Kaew wangist wabastataks? Selle peale wõin ma wastata, et Wabariigi Walitsus maksma seaduse järele kohtuwõimudele seda ette kirjutada ei saa, sest igaüks, kes kindla süüdistuse järele kinni on wõetud, läheb maksma seaduse põhjal kohtuwõimude kätte, ja uuriwast kohtuwõimust oleneb, kas ta süüdlase lahti laseb wõi mitte. Ma olen seda Riigikogus juba mitmel korral ette kannud, et süüdlaste lahtilaskmine mitte Wabariigi Walitsusest ei olene, waid siin käiakse täpisealt seaduse paragrahwide järele. Järgmine osa on: Kas kawatseb Wabariigi Walitsus wiiwitamata temale wäljamaa passi anda? See on juba poliitiline küsimine, mis tõesti oleneb walitsuse tahtmisest ja sellepärast võiks Wabariigi Walitsus kodanikule Kaew'ule wäljamaa passi anda, võib aga teda ka mitte anda. Kui kodanik Kaew soowi awaldas enesele wäljamaa passi muretseda, sai tema wäljamaa pass tõesti ära üteldud, ja ära üteldud ilma, et mina, kui siseministeriumi juhataja, sellest oleksin teadnud. Kui aga minu käest praegusel korral küsima tullakse, et Kaew'ule lubatakse Moskwa kommunistide kongressile sõitmiseks luba, siis mina seda mitte ei annaks. (J. Allikso (kom.) kohalt: Teie ei julge seda teha.) See oleneb minust, kui siseministeriumi juhatajast ja ma arwan, et Riigikogu oma üleminekuwormeliga ei saa walitsuse liiget, ministrit, kohustada, et tema ühele isikule peaks wäljamaa passi andma, aga teisele seda jälle mitte andma. See on otstarbekohasuse küsimus, mis igal üksikul korral saab ära otsustatud. Edasi küsitakse, kas kawatseb Wabariigi Walitsus samme astuda, et temale wiiwitamata wäljamaa pass antaks ja wastutusele wõetaks need kaitsepolitseinikud, kes isikupuutumast ja ühinemise wabadust rikkunud on. Wabariigi Walitsus ei saa kuidagi neid politseinikke wastutusele wõtta, kes on täitnud oma riigiametniku ja oma kodaniku kohust selleks, et kuritegawat elementi tabada ja teda anda kohtuwõimude kätte.

Lõpuks pean ma, austatud Riigikogu liikmed, tähendama, et arupärimise ettepanijate poolt on täiesti asjata seotud Kaew'u arreteerimise lugu, tema wäljamaa passi saamise loaga ja on tehtud seda täiesti sihilikult. Waadake, hra Kaew tahtis sõita kongressile ja temale keelati otsekohe see ära. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Teda arreteeriti sellepärast, et ta salaja üle piiri ei saaks minna.) Mitte sugugi

sellepärast, sest salaja üle piiri minekuks on alati piir lahti. (N a e r.) Austatud Riigikogu liikmed, mul on selle asja kohta järgmised teadmised. Kaew oli juba mõnda aega tagaotsitaw, ja teda leiti tõesti sel korral. Kui ta päewawalgele tuli, siis oli loomulik, et tema kui süüdistataw arreteeriti. Kuid teda ei arreteeritud mitte sellepärast, et tema kongressile tahis sõita, waid teda arreteeriti, kui wabariigi kodanikku, kelle wastu poliitiliselt kriminaalsed süüdistused esile olid toodud.

Nõnda leiaks siis mina, et ettepanud punktid selles arupärimises, ja kõik ettepanud küsimised selles arupärimises oleks küllalt selgitatud, ja ma loen sellega oma ülesande täidetuks.

Mis puutub arupärimise sissejuhatuses esile toodud Riigikogu liigete Kruusi ja Bleimani asjasse, siis ei ole mina mitte wolitatud praegu selles asjas sõna wõtma, sellepärast, et see asi mitte ettepanud küsimistes esile ei ole toodud, ja kui arupärijad ka selle wastu huwi tunnawad, siis paluksin ma neid eri-arupärimisega esineda.

Juhataja K. Wirma: Kodukorra § 92 järele palun arupärijaid teatada, kas nad wastusega rahul on, wõi mitte. Sõna on r.s. Wanja'l.

J. Wanja (kom.): Teatan, et arupärijad selle wastusega rahuldatud ei ole. Panen ette kohe läbirääkimisi awada.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud kohe läbirääkimisi awada. (Hääletatakse.) Sellega on otsustatud läbirääkimisi kohe pidada.

J. Wanja (kom.): Mina ei saa kuidagi rahul olla selle wastusega, mis anti niisuguse juhtumise kohta, kus aluseks on wale andmed ja sihilikud wale teated. Siin tähendati, nagu oleks olemas mingisugune kindel süüdistus. Kuid, nagu mina juba põhjenduses ütlesin, ei ole tema walimiseni ühtegi süüdistust ette toodud. Temale anti awalikult politseijaoskonnast ja ka maksuinspektori poolt tunnistus, aga nüüd korrage leitakse, et tema oli tagaotsitaw isik. Igapäew wiibis ta tööliste hulgas ja peale selle oli ta kesknõukogu abiesimees. Siseministril on terwe kari igasuguste nimetustega agenta. Ma küsin, mis jaoks on see kari ja milleks lähewad need 28 ja 31 miljoni, kui ei leita isikut, kes ühel koosolekul walitakse kesknõukogu abiesimeheks ja on alati wiibinud wabalt koosolekutel, kus ka siseministri agendid on olnud?

Peale selle seletatakse, et luba väljasõiduks antakse, kui walitsuse wõimud ise heaks arwawad. Ma ei saa aru, kust on tulnud see seisukoht, sest siamaani soowitatakse tööliste alati Wenemaale sõita, et nad oma silmaga wõiks waadata, mis seal on. Nüüd pistetakse need, kes sõitma wolitatud, türmi. Ma ei räägi nüüd mitte pahemale poolele, waid just paremale, sest siit sõidawad saadikud ilmast- ilma Wenemaale ja spekuleriwad seal.

Edasi öeldi, et kaitsepolitsei ametnikka ei mõeldagi wastutusele wõtta, sest nad olewat õieti talitanud. Nagu ma juba esiti tähendasin, laskis see isik end walida ja see on kõik tema süü.

Kokku wõttes ei leia ma wastuse sugugi rahuldawa ja panen ette järgmise ülemineku-wormeli: „Riigikogu tunnistab siseministri seletuse Tallinna ametühisuste nõukogu poolt rahwuswahelisele tööliste kongressile saadikuks walitud Kaew'u arreteerimise kohta mitte rahuldawaks, näeb selles tööliste rahwuswahelise ühinemiswabuse rikkumist, nõuab saadiku wabastamist ja rutulist passi wäljaandmist ja läheb päewakorras edasi.“

J. Allikso (kom.): Herrad Riigikogu liikmed! Käesolew asi, mille peale arupärimine põhjeneb, on üks akt sellest demokraatilisest korrast, mida tark jurist, — teie praegune siseminister, — juhib. Ma ei imesta sugugi seda, et ta täna jälle samasuguste magedate wäidetega wälja tuli. Eile õhtul, ühe arupärimise puhul, ütles siseminister Einbund, et „teie kordate wann asju, millel mingisugust kōdistawat maitset juures ei ole.“ Täna on nüüd need uued asjad. Kuid ma ei tea weel mitte, mis seesugust pinda nemad täna loowad. Et sellega enestele agitatsiooni pinda luua, mis näib jälle niisama kahwatu olewat, et sel mingisugust alust ei ole.

Mõni nädal tagasi toonitati siin sellesama siseministri poolt, et saatke oma saadikud Wenemaale, siis näewad nad seal seda paradiisi ja siis alles rääkige siin sellest paradiisist. Aga senniajani, kui tööliste saadikud mitte seal ei ole käinud, ja seda paradiisi tundma pole õppinud, on tema, siseminister, tööliste õige kaitseja. Töölised aga kahtlesid oma uue „Messias“ juures ja walisid eneste seast saadiku rahwuswahelisele kongressile, kus wõiks kõige paremini tundma õppida ka teisi „Messiaid“, kes teistel maadel on, ja kuidas nemad endid ülewal peawad. Ja nüüd see meie „Messias“ arwas paremaks tööliste saadiku meie „paradiisist“ mitte wälja lasta,

waid oldagu rahul sellega, mis siin lutikakongid wõiwad pakkuda.

Siis toodi weel ette, et arreteerimine ei ole ühenduses olnud kongressile sõitmisega, waid Kaew on juba kaua aega tagaotsitaw olnud. Igatahes ma pean seda ka alla kriipsutama, et see täiesti õige on, kuid siseminister jättis ütlemata, kes teda taga otsiwad. Pean aga kindlasti ütleva, et kaitsepolitseinikud need mitte ei ole; need teda taga ei otsinud. Sellepärast, et siis peaks see teada olema, mitu korda nad seal tema korteris käisid ja mitu korda nad seal tühjalt oma autodega tagasi tulid, et teda kodunt kätte ei saanud. (N a e r.) Õiged tagaotsijad on just seal, mis hra siseminister kommunistlikeks kongressiks nimetas. Sest kui teiste maade töölise esitajad kuulsid, et ka Eesti töolisteklass on oma saadiku kongressile walinud ja kui nad nüüd leiawad, et teda seal mitte ei ole, waata, siis seal on tema õieti tagaotsitaw, aga ei ole mitte tagaotsitaw siseministerruumi politsei poolt. Ükski tööline pole vähem tagaotsitaw, sest et need tagaotsijad just sellepärast palka saawad, et töolist ja tema wiimast sammu luurata, et ta mitte enesele rohkem lubada ei wõiks, kui see kurnamise kord küllalt temale lubanud on. Niisugune on see tagaotsimise asi. Kui töölise saadik omale passi saamiseks sammusid astus, kulus nädal aega selleks, et andmeid korjata selle kohta, missugune isik ta on ja midagi iseäralist ei leitud. Passisaamise asi jõudis teatud ametiwõimude juure ja siis otsustati siseministri poolt, et niisugune poliitiline asi ei wõi mitte sündida, et üks töölise saadik wõib minna ametiühisuste rahwuswahelisele kongressile. See on ka üks niisugune poliitiline asi, mida meie tark jurist Einbund ei suuda ära seedita. Põhjus, mispärast tema laskis saadiku arreteerida, seisab selles, et sellel sõidul igatahes tagajärgi oleks olnud. Sest saadik oleks kongressil wõltsimata meie „Messia“ töödest aru annud teiste maade töölisesitajatele ja need teated ei oleks mitte jäänud, nagu nüüd, Wene uulitsa müüride wahel ja patareidesse, kus saadik ainult lutikatele wõib aru anda. Nii on need „Messiased“ kõik ühesugused töörahwa kurnajad. (N a e r.) See muidugi kõdistab teid, sest teie ju kurnamisest elate. Töörahwa kurnamiseks on kõik abinõud tarwitusele wõetud, seda näitawad need 28 miljoni, mis kaitsepolitsei peale kulutatakse, kes alati walwel peab olema, et poliitiliselt niisuguseid wigu ei tehtaks, mis

kodanlusele wõiksid kahjuks tulla. Nüüd aga tuleb sellesama kodanluse esitajatel kindel seisukoht wõtta, kas nemad kaitsewad otsekohest kodanlist seisukohta, wõi tahawad nad nii kui hra siseministergi pealiskaudselt seadustähe warju pugada ja näidata, et nad demokraatlikud on, wõi tunnistawad õigeks siseministri aruande ja sellega naelutawad nad kinni oma tööliste kurnamise seisukoha. Õiget demokraatlist korda ei ole olnud, ega saa ka olema, senni kui kodanlased tööliste üle walitsewad ja tööliste saadikute kongressile minemist takistawad. Töörahwas ja tema saadikud ei ole enne kindlustatud, kui töörahwas ise oma julgeoleku kindlustab.

Juhataja K. Wirma: Wahepeal on sisse tulnud rkl. A. Keremi poolt järgmine ülemineku-wormel: „Riigikogu, ära kuulates siseministri seletust Kommunistlike Riigikogu rühma arupärimise peale Kaewu arreteerimise asjus, läheb päewakorras edasi.“

J. Piiskar (is.): Herra siseministri seletus käesolewa arupärimise puhul oli natukese teiselaadiline, kui eelmised seletused rea teiste arupärimiste puhul. Siit ja väljaspool Riigikogu kõnetooli ajakirjanduse kaudu on siseminister alati armastanud ette tuua väga mitmesuguseid dokumenta, et näidata: waadake, mis inimestega siin tegemist on ja mis nad tahawad. Täna ei olnud temal nähtawasti mingisuguseid andmeid, mida oleks wõinud kõrgele kogule demonstreerida. Ta oli äärmiselt wormaalne, ütles ainult jah ja ei. See on väga iseloomulik herra siseministri kohta ja näitab, et tal mingisuguseid andmeid ei ole. Tal ei olnud muud midagi ütelda, kui et: asi ei ole minu käes, waid on kohtuwõimude käes. Niiwiisi on väga kerge pugada paragrahwitaha ja wõidakse näituseks kas wõi kõik inimesed teatawast majast wõi uulitsalt kinni wõtta ja kohtu kätte anda. Kui süüdi ei ole, — kohus laseb lahti ja asja algataja wõib oma käed puhataks pesta, sest asi on kohtuwõimude käes. Mispärast inimesed niiwiisi kohtuwõimude kätte antakse, ja kas on põhjendatud see andmine, wõi on see lihtsalt teataw poliitiline akt, — waat selle kohta just andmeid ette ei ole toodud ja see on minu arust väga iseloomustaw ning näitab, kui põhjendamata need wäited on.

Herra siseminister wastab 3. küsimise peale, et ei saa kaitsepolitseid wastutusele wõtta, et ta on kinni tabanud kuritegelist

elementi ja lisab veel juure, et see inimene tagaotsitaw olnud. Nüüd tõuseb küsimus, mida ka juba eelkõneleja rõhutas: kuidas saab isik, kes tööliste organisatsioonis wastutawal kohal seisab, kus kaks ehk kolm liiget kokku ei saa tulla, ilma et igakarwa politsei seal juures ei ole, tagaotsitaw olla? Kui herra siseminister seda ütleb, siis annab ta oma politseile väga iseloomustawa halwa tunnustuse ja ma tahaks näha, missuguse näoga tuleb tema 200 miljoni nõudma niisuguse politsei peale, kes ei saa inimest kinni, kuna see kuude kaupa igapäew tema nina all liigub. Herra Einbund ütelgu emba-kumba, kas ei olnud see isik mitte otsitaw, ehk on need 200 miljoni mahawisatud raha, mis politsei peale tahetakse välja anda. See asi näitab õiges walguses, mis moodi Eesti demokraatlisel wabariigis asju aetakse. Veel kümme kord suurema küsimismärgi peab tegema teise wäite juure, nagu oleks tabatud „kuritegelik element“. Ütelge, milles see „element“ kuritegelik oli, milles süüdistate teie seda seltsimeest? Kui seda ei ole öeldud, siis näitab see, kuidas otsitakse põhjust poliitilise wangistamise õigustamiseks, kuidas tahetakse oma käsi puhtaks pesta.

See ei ole ainult üksik nähtus, kus isearanis surwet awaldatakse, waid selles õhkkonnas oleme elanud kaua aega ja see muutub kordkorralt ikka wäljakannatamataks. Mina ei taha pikalt kõneleda neist hulgast arreteerimistest, mis ammu juba peale hakkasid, ja millede puhul esineti kõmuliste teadetega selleks, et arreteerimisi wõiks kuidagi õigustada kaugemalseisjate silmis, kellel üksikasjad teada ei ole. Ma wõiksin herra Einbund'ile meele tuletada, näituseks, kuidas tema tööliste kongressidega on talitanud. Esimene kord, kui tema ametiühisuste kongressi ära keelas, oli tal jälle puht wormaalne põhjus. Isiklises jutuaajamises teatas tema, et täidab ainult seadust. Kui paragrahwid täidetud on, siis pärast tehke, mis tahes. Ja kui siis selgus, et sel korral oli ainult tsaariaegne paragrahw, mida teiste kongresside kohta harilikult ei ole tarwitatud, mille taha siiski wõis pageda, siis küsisin otsekohe, missuguses korras wõib kongressi kokku kutsuda. Ja kui siis täpisealt selles korras, mida herra siseminister ise oma kabinetis juhatab, kongress kokku kutsutakse, siis ei saa jällegi selleks kongressiks luba, siis tulewad ilmsiks jälle mingisugused paragrahwid, mida herra siseminister esimesel korral ei teadnud, sest muidu ei oleks ta

niisugust korda juhatanud. Mida kujutab siis seegi, kui näituseks, maatööliste kongress küll lubatakse, kuid lubatakse Tartus sel ajal, kui luba oli küsitud Tallinnas. Kas nüüd kongressid olid jällegi kuritegelised, wõi olid nad otsitawad, wõi kuidas seda peab nimetama?

Meile on see selge, et see on walitsew süsteem, see on see demokraatia, mis meil praegu walitsemas ja mille teraw ots on juhitud tööliste wastu. (Wahelhüüe paremalt poolt: Kommunistide wastu.) Jah, on inimesi, kellel igasugused mõisted segi lähewad, nii et nendega on raske waielda. (A. Weiler (töer.) kohalt: Kas kommunistide mõisted siis selged on?) Aga ma tahaksin herra siseministrile veel järgmist meele tuletada. Tema on ehk ka mõnda ajalehte lugenud ja teab, et sellele rahuwahelisele kongressile, millele tema mitmesuguste ettekäänete tõttu saadikut ei lasknud, on väga mitmelt puhtkodaaniliselt maalt saadikud sõitnud ja on neid sõita lastud. Herra siseminister wõiks ehk oma „demokraatiat“ vähemalt tasakaalus hoida teiste demokraatiatega, vähemalt nende samade juhtnõotide järele toimetada, nagu teisedki. Lõpuks tahaksin veel tähendada, et kui herra siseminister rõhutab, et tema wõi tema politsei on arreteerinud seltsimehe Kaew'u just nagu mõnesuguse süüdistuse põhjal, siis näiwad need süüdistused selleks politsei poolt loodud olewat. Nähtawasti ei ole sellel inimeste hulgal mingisugust ametit, ja kartes, et nemad oma leiwest ilma wõiwad jääda, on nad sunnitud lihtsalt sepitsema igasuguseid kuritegusid ja protsesse ka siis, kui igasugused andmed punduwad. Oli tarwis inimene kinni wõtta, oli tarwis teda kohtuwõimude kätte anda ja selleks, et kohtuwõimud teda täna wõi homme lahti ei laseks, sepitsewad need isamaalised politseinikud mingisuguse süüdistuse. Meil on nii, et üks politseinik süüdistab ja teine tunnistab. Meil on see harilik nähtus, et kaitsepolitsei agendid ja kõrgemad ametnikud kohtutes tunnistamas, isegi wale nimele all, käiwad. Seda nähtust ei saa teisiti hinnata, kui lihtsalt poliitiliseks aktiks, mis on juhitud töölisteliikumise wastu ja mille peaülesanne on ära hoida, et Eesti tööliste klass kokku ei puutuks teiste maade töölisteklassiga; et nad niiviisi üksteisega kokku puutudes ei arendaks endi ühistunnet ja suuremat ühemeelsemat jõudu enesest ei moodustaks. See on terve küsimuse tuum ja need tema motiivid. Meie ei

ole nii naiwid, et antud seletusi uskuda, ja toetada ettepannud ülemineku-wormeli.

A. Palwadre (sd.): Ma kahetsen väga, et Tallinna ametiühisuste kesknõukogu abiesimees ei saanud sõita Moskwa ametiühisuste kongressile. Selgearuga tööline wõiks väga palju õppida ja näha Moskwa kongressil, ja ma leian isegi, et ta oleks wõinud tagasi tulleks väga palju kaasa aidata Kommunistlise rühma arenemisele. Kindel on, et meie kommunistid elawad ja räägiwad 1918. a. kommunistlise aabitsa wäljaande järele, aga Wene kommunistid on oma asjaga edasi läinud ja räägiwad praegu aabitsa 1921 a. wäljaande järele. (**J. Wanja** (kom.) kohalt: Peaks uuemat kirjandust sisse weetama.) Sisse tuua lubatakse ka, kui seda aga oma tarwis tuuakse. Iseenesest on arutusel olew arupärimine tüüpiline meie sisepoliitika suhtes. Sarnaseid arupärimisi on juba palju olnud ja arwatawasti saab weel palju olema meie praeguse siseministeriumi juhatusel. Selles arupärimises puudus ainult üks iseloomuline moment: temas ei ole küsimist, kas on Wabariigi Walitsusel teada, et kinniwõtmise juures Kaew'u pekseti, sest harilikult on sarnastel arupärimistel ka see moment juures. Igalt poolt tulewad teated, et kinniwõtmise juures harilikult ka peksetakse. Käesolewal korral ei ole seda nähtawasti mitte olnud, mida tuleks küll rahulolemisega konstateerida. Ma ei taha pikalt peatada siseministeriumi ja meie politsei tegewuse juures, ma arwan, et eelarwe-küsimus on peatülesanne meie praegusel istungajajärgul ja seal tuleb muidugi arutusele siseministeriumi tegewus ning selle lähema arutuse juures selgub, kas on olemas Eesti kodanikkudel isikupuutumatus ja kui palju neid isiku'd on. See, mis korra siseminister Einbund ütles wabelhüüde puhul meie rühmast, et meie rühmal ei pruugi weel midagi karta, on juba prowintsie ümber lükatud: arreteeritakse isiku'd küsimata sellest, kuhu erakonda keegi kuulub. Ma ütlen, et meie ei taha täna siseministeriumi tegewuse juures pikemalt peatada, sest siseminister ei leidnud tarwilikuks ka pikemalt seletust anda. Igatahes on ka täna, nagu teistegi samasisuliste arupärimiste puhul, selgunud, et Eesti wabariigis on lõpmata palju politseinikka, aga väga vähe kohtunikka. Politsei wõtab väga palju inimesi kinni, need istuwad kuude ja isegi aastate kaupa ja ikka ei jõuta weel selgusele, kas on need kurjategijad ehk lihtsalt kahtluse all olewad isikud, kas tu-

leb lõpetada uurimine, ehk tuleb seda edasi jätkata. Sarnane moraal, mis selgus täna siseministri wastusest, on iseenesest hukkaw meie riigile ja tuleks tingimata sellest järeldus teha, et politseid peaks vähendama ja kohtunikku arwu suurendama. Nendel motiividel ei rahulda ka meie rühma siseministri seletus ja meie rühm hääletab Kommunistlise rühma poolt ettepannud ülemineku-wormeli poolt.

Siseminister K. Einbund: Aus-tatud rahwaesitajad! Riigikogu liige herra Piiskar tähendas väga õieti, et on inimesi, kellele midagi pähe ei hakka ja kelle pea raske on, olgugi et tema seda teiste sõnadega wälja ütles. Ka mina pean tähendama seda, et tõesti on inimesi, kellele midagi selgeks teha ei saa. Käesolew arupärimine on minu meelest üks kõige tühisematest, mis kunagi siseministeriumi wastu on esile toodud ja üks kõigewähem põhjendatuist. Siin küsitakse Wabariigi Walitsuselt, kas leiab tema seda kuriteoks kui üks tööline, keda on tahatud saata kongressile, arreteeritud on. See peaks juba iseenesest selge olema, kes seadust wähegi lugeda oskab. (**Wabelhüüde J. Piiskar'i** (is.) poolt: See just see õnnetus on, et see teie selge ei ole!) et enne, kui arupärijad katsuksid enesele selgeks teha, miks üks kui teine asi ette wõetud, esinewad nad juba küsimistega, et mispärast on tehtud seda ja seda. Just see arupärimine on niisuguse iseloomuga, ja kui isegi rühmad, kes asja peale tõsisemalt waatawad, niisuguse arupärimise juures weel põhjendusi leiawad, siis tõesti mina isiklikult ei suuda sellest aru saada. Arupärimine peab millegagi põhjendatud olema, sest wastasel korral lükatakse ta tagasi. Niisama puht wormaliselt, sest käesolewas asjas ei ole mingisugust faktilist materjaali ette toodud, peale ühe sündmuse, mis tõesti juhtunud on. Praegusel korral ettepannud küsimise järele ei saa mingit teist wastust anda, kui seda kuidas asi tõesti oli, s. t. et arreteerimine ei ole mitte sündinud ühenduses kongressi asjaga, waid arreteerimine on ette wõetud teisel põhjusel. (**J. Allikso** (kom.) koha pealt: Kas wõiksite seda põhjust ütelda?) Ma seda ütlen, et see iseenesest selge on, ja et see mitte õige ei ole, et arreteerimine olewat sündinud kongressile saatmise pärast, sest sellepärast ei saa kedagi seaduse wastaseks lugeda. (**J. Allikso** (kom.): Sellepärast abinõusid otsitaksegi.) Ettetoodud

seletuste peale jääks minul ainult ühte ja sedasama tõendada, et arreteerimine ei ole ühenduses mitte tema kongressile saatmisega. Ja kui Tallinna ametiühisuste kesknõukogu tahab oma esitajat kongressile saata, siis on temal selleks võimalused olemas. Esitajad saavad läbi lastud, kui esitajate seas leidub isikuid, kelle vastu süüdistusi ei ole, mis alluvad meie kohtule, sest süüdistatawaid ei saa ma mitte läbi lasta. (J. Alliko (kom.): Andke meile nimekiri, kes ei ole süüdlane!) Sellepärast palun teadmiseks võtta, et arreteerimist mitte sellepärast ette ei võetud ja ei võeta, kui kedagi tahetakse Wenemaale kommunistide kongressile saata, sest ka minu äranägemise järele on kasulik, kui sinna sõidetakse ja isiklikult Wenemaa oludega tuttavaks saadakse. Oleme nii mitmele seda võimaldanud. Aga isikud, kes käiwad meie kohtu alla, wäljapääsemiseks mitte luba ei saa.

A. Hansen (is.): Herra siseminister oma esimeses esinemises oli üsna otsekohene ja awalik. Minule sai täitsa selgeks, mis tema ütelda tahtis. Ta ütles otse awalikult, et oleks Kaew otse minu juure sõiduluba saama tulnud, siis tema luba ka ei oleks saanud. Ma arwan, et need sõnad selgitawad kõik küsimised Kaew'u kohta, mida siseminister lahtiseks jättis. Kui tuli Sots.-dem. rühma liige Palwadre ja katsus selgeks teha, et see on walitewate klasside huwides, kui Wenemaale sõidetakse, siis olid siseministrile teistsugused mõtted pähe tulnud ja ta hakkas ümber nuka kobama. Meile jääb aga selgeks, et teie ühtki töölisteesitajat Moskwa kongressile wabana lubada ei saa, ja et teie süüdistus tabab tingimata iga töölisteesitajat, kes seda ette võtta julgeb. (Hüüded: Aga Bleiman?) Bleiman'i asja mina ei tea, on iseküsimus, kuidas Bleiman minna sai. (Naer.) Herra siseminister oli väga otsekohene ja üks asi on nüüd selge — et tööliste klassi liikumise allasurumisega on meil siin tegemist ja ei mingi muuga. Ma ei taha siin kordama hakata kõiki neid süüdistusi, mis herra siseministri vastu ette toodud. Kaew'u Wenemaale sõiduluba küsimuses on niipalju teada, et Kaew'ule anti, kui ma ei eksi, kaitsepolitsei poolt tunnistus, et wiimase poolt takistusi Kaew'u wäljasõiduks mitte ei ole. Loomulikult kaitsepolitsei silm, kes igale poole nägi, pidi ka sel juhtumisel teadma, kui ta selle tunnistuse wälja andis, et temal Kaew'uga midagi tegemist ei ole. Sennini ei ole ka

selgeks tehtud, et see Kaew oleks keegi teine isik, ja meie teame, et see on samane Kaew, kelle kohta kaitsepolitseil sel puhul süüdistust ei olnud. Alles kui see küsimus Einbund'i kabinetis jõudis, leiti, et on tarwis mingisugune konks leida ja pandi Kaew türmi. Kuna herra Einbund teadis, et meie kohtutel füüsiliselt wõimatu on kiirelt asju otsustada, siis leppis ta sellega, et aasta paari pärast tuleb see Kaew'u küsimus kord ette, ja küll siis ta ära otsustame. Mingisugust süüdistust Kaew'u vastu siseminister täna ette ei toonud, ja ma olen kindel, et ta mingisugust süüdistust ka ette tuua ei saa. Nii et siin on ainult herra siseministri järjekorraline wõte. Temal oli peaaesjalikult südame peal, et Eesti tööliste klass ei saaks kuidagi oma esitajate kaudu kogu ilma tööliste seda selgeks teha, kuidas Eesti kodanlus siin walges Eestis „demokraatiat“ teostab ja missuguseid wõtteid ta selleks tarwitab. Waadake, see oli see kõgehirmsam süü ja kogu selle asja juur. Ja herra Einbund selleks, et ära hoida Kaew'ule Wenemaale minemise wõimalust, wõttis kätte ja arreteeris tema. Wõi tahetakse seda sellega seletada, et Kaew'ul ei olnud wõimalust, nii kui mõnel teisel mõnes asutuses maksta?

J. Wanja (kom.): Ühinen siseministri seisukoha selle osaga, et on inimesi, kellel nii kõwa pea on, et nad millegist aru ei saa. Siin tuldakse ja seletatakse ja näidatakse otsekohe, kes õieti on see nii väga kõwa peaga isik, kes millegist aru ei saa. Siin öeldakse, et tuldakse nii pisikesse ja tähtsusetu asjaga wälja, mille kohta nii kõrge herra ei pruugikski sõna võtta. Ma küsin, kas on see isik kõwa wõi pehme peaga, kes nimetab seda wäikeseks asjaks, kui on tegemist üleilmlise tööliste organisatsiooniga, üleilmlise ametiühisuste kongressiga? Ja siin on üks kiht töölisi niisuguses seisukorras, et ta oma esitajaid ei tohi sinna kongressile saata. Ma kordan weel kolmat korda, et see on üleilmne asutus, kuhu on saanud kõikide riikide töölisel oma esitajaid saata ja ainult meie Eestis, kõige demokraatlisemas riigis, ei tohi töölisel sinna minna, waid peawad türmi minema. Ja nüüd imestatakse weel, et kuidas wõidakse küsida, et kas see on kuritegu, kui tööline walitud saab kongressile. Ma näitasin juba esiteks, et see see ainukene kuritegu oli, mille pärast Kaew sai kinni pandud ja ei pruugi siin sugugi imestada, et selle üle küsitakse,

kas see nii on. Ma toonitasin juba esiteks ja kordan weel, et kaitsepolitseis, kuhu mina jõudsin passisaamise nõudmisega, öeldi, et nemad Kaew'u taga ei otsi, et neil teda tarwis ei ole, temal tulla aga ükskord kohtusse minna. Ja ometi saadeti sel ajal agendid ja wõeti tema kinni. Ma küsin nüüd, kas see on politseiline kord? Ja siis öeldakse, et Kaew'ul oli süü nii suur, et teda oli tarwis türmi panna. Siin tuleb samasugune seisukoht, nagu läbikukkunud peaminister Tõnisson'iga, kes siin käed laiali löi ja ütles, et waadake, missuguste inimestega meil tegemist on; nende süü on nii suur, et nende läbi oleks terwe Eestimaa põhja läinud. Ma ütlen, et niikaua, kui Kaew mitte ei oleks walitud Moskwa kongressi saadikuks, ei oleks ta wastu mingisugust süüdistust tõstetud ja ta oleks praegu wabalt elanud. Meie kaitsepolitseile on kohustuseks tehtud iga töölist jälgida, kes natukene kõrgemasse kohta saab walitud, ja kinni wõtta neid, kes tähtsamates kohtades on, et kas ta mitte Kingissepp'a teine käsi ei ole. Ma ütlen, niisuguse meetodiga ei saa teie ikkagi selle 28 miljoni Eesti riiki ülewal pidada. Kõike seda arwesse wõttes, ei püüa mina teile mitte auku pähe rääkida, et Kaew'ul mitte süüdi ei ole, sest (Segane wahel hüüe paremalt poolt: teie olge wait!) meie oleme harjunud nägema alati niisuguseid wägiwalla tegusid, nagu praegu ja et niisuguste wale wäidetega wastu tuldakse. Ma tean, et siin otsekohe waletatakse ja wassitakse ja sellepärast ma ei räägi.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid enam ei ole. Rahwaesitaja A. Kerem'i ülemineku-wormel on lihtülemineku-wormel ja sellepärast tuleb rahwaesitaja J. Wanja motiweeritud ülemineku-wormel enne hääletamisele. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud 23 häält poolt ja 34 wastu, — seega on see ettepanek tagasi lükatud. Panen rhs. A. Kerem'i ülemineku-wormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud 33 häält poolt ja 23 wastu — seega on rs. A. Kerem'i ülemineku-wormel wastu wõetud.

4. Wab. Wal. wastus rkl. M. Martna küsimise peale Wab. Walitsusele ministeeriumide juures tegewuses olewate statistika osakondade tööde awaldamise kohta.

Kaubandus-tööstusminister J. Kuk: Luigepetud rahwasaadikud! Riigikogu liikme herra Martna küsimise peale Wabariigi Walitsusele

ministeeriumide juures tegewuses olewate statistika osakondade tööde awaldamise kohta on mul au järgmist teatada.

Meil on kolme ministeeriumi juures statistika osakonnad, — nimelt kaubandus-tööstuse, põllutöö- ja teedeministeeriumi juures, kuid nende statistika osakondade ülesanne ei ole mitte koguda üleüldist statistika materjaali, waid koguda ja ümber töötada statistika materjaali niipalju, kui see wastawatele ametkondadele tarwilik on. Sealjuures tuleb küll ka palju üleüldise tähtsusega materjaali kokku, mis wõiks awaldamisele tulla. Kuid awaldamisel on tähtsust siis, kui andmed mitte üksiku ametkonna, waid üleüldisest seisukohast on ümber töötatud. Sellest wälja minnes, on Wabariigi Walitsus aasta-poolteist tagasi juba otsustanud asutada riigi keskstatistikabüroo, mis kogub ja töötab ümber üksikute riigiasutuste poolt kogutud materjaale. Alles wiimasel ajal on korda läinud keskbüroo tegewust organiseerida. Tema kaudu tuleb awaldamisele ka suur hulk nendest materjalidest, mis on kogutud üksikute ametkondade poolt. Esimeses järjekorras on kogutud ja ümber töötama hakatud põllumajanduslist statistikat, mis wõib olla selle aasta lõpul Eesti ja Prantsuse keeles awaldatase. Jookswad teated on awaldatud ajakirjanduses ja eriajakirjades.

Teise herra Martna küsimise peale, rahwalugemise kohta wõin teatada, et statistika keskbüroo kawatsuse järele tahetakse rahwalugemist toime panna tulewal aastal. Sellekohase ettepanekuga on walitsusele esinetud ja omal ajal esinetakse sealt poolt ka sellekohase krediidi nõudmisega.

5. Läbirääkimised põllutöömin. selet. puhul E. I. S. T. P. Rk. rühma arup. peale Tartu-maa riigimaade-ülema Ehrlich'i tegewuse kohta ja ülemineku-wormeli wastuwõtmine.

Juhataja K. Wirma: Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure edasi: Läbirääkimised põllutööministri seletuse puhul E. I. S. T. P. Riigikogu rühma arupärimise peale Tartu-maa riigimaade-ülema Ehrlich'i tegewuse kohta.

Minewal koosolekul jäi küsimus lahtiseks, millal selle arupärimise kohta läbirääkimisi pidada. Kas tehakse selle kohta ettepanekuid? (Hüüded: Kohe!) Tehakse ettepanek läbirääkimisi kohe awada. (Hääletatakse.) Sellega on otsustatud läbirääkimisi kohe awada.

P. Keerdo (is.): Meie arupärimises Tartumaa riigimaade-ülema Ehrlich'i tegevuse kohta on näidatud, kuidas nimetatud riigimaade-ülem onupojalikult asju ajab; kuidas kuritegevuse pärast ametitest wabastatud isikud uutele parematele kohtadele seatakse; kuidas majapidamine riigistatud mõisades lohakas jne. Wõiks küllaliselt näitusi tuua, peale arupärimises nimetatute, kuid leian selle praegu ülearuse. Juhin Riigikogu liikmete tähelepanu ainult weel selle peale, et Tartumaal riigistatud mõisade tööliste seisukord palju halwem on, kui endistele mõisnikkudele tagasirenditud mõisades. Nagu siseminister Einbund ei tunnista põhiseadust sellel juhtumisel, kui on tarwis töölisteklasi terroriseerida, nii ei tunnista ka Tartumaa riigimaade-ülem Ehrlich makswaid määrusi, kui on tarwis põllutöölisi kurnata. Kui ühe riigistatud mõisa töölised tahtsid koosolekut ära pidada, siis lubas herra Ehrlich selleks ruume, kuid ainult tingimisega, et seal palgasse ja streigisse puutu waid küsimusi ei arutataks. Meie näeme, et ka „demokraatlikes“ wabariigis on tööjaotus läbi wiidud: kui tarwis on töölistel poliitilisi küsimusi koosolekul arutada, siis keelab koosoleku ära siseminister; kui aga töölised tahawad omi majanduslisi küsimusi käsitada, siis takistab seda riigimaade-ülem.

Arupärimine puudutab seisukohta ainult Tartumaal, kuid tõepoolest on lugu niisama kogu riigis, näituseks Pärnumaal ja ka mujal. Sarnast lohakust, kui Tartumaal, tuleb ka mujal ette. Selle aasta jaanuarikuus Torma mõisas ette wõetud rewideerimisel selgus, et mõisaaidas 381 puuda 20 naela rukkid, 258 puuda otre ja 413 puuda 20 naela kaeru enam oli, kui aidaraamatus tähendatud. Need 1053 puuda wilja ei oleks kunagi aidaraamatut näinud, kui mitte seda õnnetut rewideerimist poleks olnud. Teie arwate küll, et Torma mõisawalitseja sai selle riigiwara warguse katse pärast wastutusele wõetud? Kuid tõepoolest ei näe aga siin muud tagajärge olnud olewat, kui riigimaade-ülema Ehrlich'i resolutsioon rewideerimise aktile, kus öeldakse, et nimetatud wili, kui ülekaal, tuleb aidaraamatusse kirjutada. Põllutööminister ei mõista selle nähtuse kohta muud öelda, — see olla üks eksitus, mis mitte ainult Tartumaal ette ei tule. Meie wõime ainult terwitada seda põllutööministri otskohest. Meie pole ju kunagi selle juures kahelnud, et sarnased nähtused ka teistes riigiasutustes harilikud, ja et see „eksitus“ nähtawasti õige laiaulatusline on. Meie

oleme alati toonitanud, et kogu see Einbund-Päts'lik wabariik üks suur eksitus on ja et töörahwal waja sellele kord lõpp teha.

Ka selles ei näe põllutööminister mingisugust kuritegu, kui instruktor Peterson omale seaduswastaselt paar waskkatlat omandanud. Põllutööminister kinnitab weel pealegi, et seesama instruktor Peterson weel praegugi Tartumaa riigimaade-ülema juures edasi töötab, olugi et wastawate wõimude poolt korraldus tehtud tema ametist tagandamiseks. Ainult seda tähendab põllutööminister juure, et Peterson tähendud kohal ajutise tööjõuna ametis. Meid ei huwita aga põrmugi, missuguse aukraadiga ta seal praegu töötab. Kindel on ainult see, et ta praegugi weel wanema instruktori palga edasi saab.

Edasi ütleb herra põllutööminister, et täiesti loomulik olla, kui Ehrlich endise sõdurina maad saab. Meie ei kahtle ka selles, et see meie „demokraatlisele“ korrale täitsa loomulik on, kui „sõdur“, kes kodu-sõja kestes wast ainult siis püssi kätte saab, kui ta jahi peale läheb... Kinnitan weel kord, et meie „demokraatlikus“ wabariigis see täiesti loomulik, et sarnased „sõdurid“ maad saawad, kuna tööline oma suu puhtaks pühkima peab.

Põllutööminister ütles, et mingisugust põhjust ei olla nende wäikeste asjade pärast seda ametnikku ametist tagandada. Arusaadaw, herra põllutööminister oleks siis wäga wabandama pidanud oma kolleegade, eestkätt siseministri ees, sest need ei oleks teile tingimata sel puhul etteheiteid teemata jätnud. Tahaksin herra põllutööministrile meeletuletada, kas ei oleks wahest juba aeg herra Ehrlich'ile aukõrgendust anda. Wõi peab ta weel mingisuguseid „patriootilisi“ teeneid selle saawutamiseks üles näitama?

Põllutööminister **B. Rostfeldt**: Lugupeetud rahwasaadikud! Ma tahaksin paari sõnaga wastata rahwaesitaja Keerdo poolt ettetoodud wäidetetele. Kõige pealt tõi ta ette, et herra Ehrlich kuritarwitusele kalduwaid isikuid ametnikkudeks kinnitanud. Pean teatama, et ametnikka ametisse ei kinnita mitte riigimaade-ülem, waid põllutööministeerium. (P. Keerdo (is.) kohalt: Tähendab, teie kinnitate siis niisuguseid ametnikka.) Jah, põllutööministeerium kinnitab riigimaade-ülema poolt ettepanud kandidaadid ja ei ole minu teada weel juhtumist olnud, kus niisugused kandidaadid

oleks Ehrlich'i poolt ette pandud, keda põllutöoministeerium mitte kinnitada ei wõi.

Mis puutub tööliste raskesse seisukorda Tartumaal olewates riigimõisades, siis pean tähendama, et põllutöoministeeriumil selle kohta teateid ei ole. Kui töölised oleksid põllutöoministeeriumi asemele pööranud töö-hoolekandeministeeriumi poole, siis oleks sealt ikkagi põllutöoministeeriumile, kui wastawale asutusele sellest teatatud, sest töö-hoolekandeministeerium täitsa iseseiswalt neid küsimusi harilikult ei lahenda, waid saadab nad ikka wastawale ministeeriumile.

Siis tähendas weel herra Keerdo, et töölised olla tahtnud korraldada mingisugust koosolekut, milleks aga herra Ehrlich luba pole annud. (P. Keerdo (is.) kohalt: Ta ei ännud koosolekuks ruumisid.) Ja muidugi, kui koosolek wahest ehk herra Ehrlich'i korteris ära pidada taheti. (Naer paremal pool ja osalt keskel.)

Mis puutub sellesse, et ma olla ütelnud, et lohakus Tartumaa mõisades sugugi suurem pole, kui teistes mõisades, siis ei ütelnud ma seda mitte nõnda. Ma ütlesin, et olud Tartumaa riigimõisades mitte teistsugused ei ole, kui mujal riigimõisades. On need olud siis head wõi halwad, see on teine asi.

Mis puutub nüüd selle wilja ülewõtmisesse Torma mõisas, siis tuli see tihti ette suuremates mõisades, et sügisel wilja mõõduga, aga mitte kaaluga aitades wastu wõeti, ja on arusaadaw, kui ülemineku ajal, 1919 aastal wiljad wastu wõeti wana korra järele. Mina olen ennemalt ka mõisawalitseja olnud ja tean, et oli seesugune kord, et sügisel wili wastu wõeti salwede kaupa, aga mitte puudadega, mille tagajärjel teinekord ülejääk, teinekord puudujääk oli. Et aga walitsejad seda puudujääki wäga kartsid, siis wõtsid nemad lihtsalt wilja wastu niisuguse ülekaaluga, et puudujääki ei tulnud. Sellega tuleb ka Torma mõisa juhtumist seletada. Meie riigimõisades ei tarwitata sarnast wilja wastuwõtmise wiisi mitte, waid wõetakse ainult puudadega.

Mis puutub instruktor Peterson'i ametist wabastamise kohta, siis ei ole tema mitte aukõrgendust saanud, waid ametist wabastatud. Peterson oli Tartu riigimaade-ülema kantseleis kui ajutine töõjõud. Riigikontroll nõudis tema ametist wabastamist, mida ka tehti, kuid mis ta praegu Tartus teeb, seda ei tea mina mitte.

P. Keerdo (is.): Herra põllutöominister ei ole igatahes minu poolt etteto-

dud wäited mitte ümber lükanud, waid tähendas ainult, et tema pole mitte ütelnud, nagu oleks Torma mõisa juhtumine ainukene, waid üleüldine nähtus, ja instruktor Peterson ei olla mingisugust aukõrgendust saanud, waid saab lihtametnikuna sellesama palga, mis ennegi. Et herra põllutöominister selles nii wähe informeeritud on, siis ei saa meie siin midagi parata.

Ma panen ette järgmise ülemineku-wormeli: „Riigikogu, ära kuulates põllutöoministri wastust arupärimise peale Tartumaa riigimaade-ülema Ehrlich'i tegewuse kohta, tunnistab selle mitte rahuldawaks ja läheb päewakorras edasi.“

Juhataja K. Wirma: Rkl. A. Jürmani poolt sisse antud järgmine ülemineku-wormel: „Wabariigi Walitsuse seletust E. I. S. T. P. Rk. rühma arupärimise peale Tartumaa riigimaade-ülema Ehrlich'i tegewuse asjus ära kuulates, läheb Riigikogu päewakorras edasi.“ Panen rhs. P. Keerdo poolt ette pandud ülemineku-wormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on rhs. P. Keerdo ettepanek tagasi lükatud. Ma panen nüüd rhs. A. Jürmani poolt ette pandud ülemineku-wormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on rhs. A. Jürmani ettepanek wastu wõetud.

6. E. I. S. T. P. Rk. (Arupärimise rühma arupärimise tekst: ettepanek Wab. Riigikogu Juhatu- Walitsusele wali- seale. miseelse kihutuse- E. I. S. T. P. Riigikogu rühma arupärimine walimiseelse kihutustöö wabaduse rikkumise asjus.)

Walga maakonnanõukogu walimiste puhul korraldas meie partei 17. aprillil mitmes selle maakonna wallas walimiseelseid kihutuskoosolekuid, neist üle nädala aja maakonna politseiülemale teatades. Aga warajasest teadaandmisest hoolimata ei olnud maakonna politseiülem kohalikkudele kordnikkudele koosoleku pidamise üle teateid saatnud, mille tõttu, näit., Kuikatsi wallas, Priipalu alewis politseikordnik koosoleku pidamise ära keelas.

Samal päewal konfiskeeris Sangaste walla politseikordnik kõik seal laiali laotawad partei walimiseelsed kihutuslehed, ähwardades wõtta wastutusele nende laialilaotajaid.

Silmas pidades, et ees seisawad wallanõukogude walimised, millal niisugused

kihutustööd wõimatukstegewad nähtused uuesti korduda wõiwad, paneb E. I. S. T. P. Riigikogu rühm Riigikogule ette pöörata Wabariigi Walitsuse poole järgmise arupärimisega:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et politseiwõimud walimiseelsete kihutuskoosolekute pidamist seaduswastaselt takistawad ja kihutuskirjandust konfiskeeriwad?

2) Kas kawatseb walitsus süüdlasi wastutusele wõtta ja

3) kuidas mõtleb walitsus tulewikus walimiskihutustöö wabadust kindlustada?

Palume wõtta see arupärimine Riigikogu 28. aprilli koosoleku päewakorða.

Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Tööliste Partei Riigikogu rühma nimel:

(Allkirjad) E. Jonas.

J. Piiskar.

27. aprillil 1921 a. H. Kruus.)

J. Piiskar (is.): See arupärimise ettepanek käsitab sel kujul, nagu ta ette pandud, üksikjuhtumist. Tema ettepanemise ajast saadik on juba mitu kuud mööda läinud, kuid need nähtused, mille liiki arupärimine kuulub, ei ole mitte wananenud, mitte päewakorralt ära jäänud, waid seda suurema hooga maad wõtnud ja sellepärast peame meie oma arupärimist seda suurema südidusega toetama.

See arupärimine käsitab nähtusi, mis maad leidsid Walga maakonnas, kus sealsed politseiwõimud meie erakonna poolt organiseeritud tööliste koosolekud ära keelasid, walimiseelse kihutustöö kirjanduse konfiskeerisid ja maha rebisid ning kihutustöö täitsa wõimatuks tegid. Arupärimise ligemaks põhjendamiseks tahaks ma järgmist ette tuua.

Meile on alati see selge olnud, ning ka tänased eelmised päewakorra-punktid on wäga kujukalt näidanud, et Eesti wabariigi on ühelt poolt eesõigustatud kodanikud ja teiselt poolt on täiesti ilma õigusteta seisukorda surutud töölisel, kelle kohta ei maksa ükski seadus, nagu see ka ilmsiks tuli walimiseelse kihutustöö korraldamisel, kus ühelt poolt teatawatele kihtidele igasugused wabadused anti, kus isegi ametiwõimud kihutustöö kordaminekuks kaasa aitasid ja kus teiselt poolt kõik tehti, et seda tööd takistada ja halwata. Alati on leitud ettekäändeid, kui on tarwis olnud töörahwale kitsendusi teha. Herra siseministri heasoowlikul heakskiitmisel töötawad ses

sihis ülemad ja alamad wõimud. See kõik ei ole küll praeguse siseministri leidus, waid seda on tarwitatud kogu Eesti wabariigi kestes. Juba Asutawa Kogu walimiste eel tuli kujukalt nähtawale, kuidas isegi kõrgemad riigiametnikud, kelle ülesanne on riigi õiguslist korda kaitsta, seda rikkusid. Tolleaegne riigiprokuröör, herra Teemant, pidades Wiljandis kihutuskoosolekut, ajas meie partei eelkäija, selleaegse sots.-rewolutsionääride partei koosoleku nurja ja konfiskeeris kihutuskirjanduse ära. Seda tegi mees, kes sel korral oli pandud kõige kõrgemale seaduslise korra eest hoolitsewale kohale. Samas waimus on edasi mindud ja teatawaid näpunäiteid alati antud, kas herra Teemanti eeskuju wõi herra Einbund'i salajate ringkirjade ja määruste läbi. Alati luuakse teataw meeoleolu ja need, kes kohtade peal tegewuses on ja palka saawad, tegutsewad, nagu neid kästakse ja on teine kord isegi agaramad, kui käskijad ise. Walimised, mille puhul meie oma arupärimise tegime, on möödas, kuid see meetod ja need wõtted kestawad alaliselt edasi. Ühel pool on kõiksugu õigused ja wõimalused, kuid tööliste jaoks leidub alati wangiurkaid, kuhu neid wõimalik suruda, kui seda tarwis. Eriti tahan herra Einbund'ile ette panna küsimise seaduslikkuse suhtes, sest alati leiab ta paragrahwi, millega oma teguwiisi õigustada. Peale selle, kui meie poolt arupärimine ära anti, mis juba aprillikuus sündis, on wastawate politseiametnikkude kohta teatawad karistused tarwitusele wõetud. Nimelt on Walga maakonna politseiülemat sellepärast kolmepäewase koduse arestiga karistatud, et ta koosoleku loa kinni pidas ja õigel ajal edasi ei saanud. Peale selle on karistatud seda politseikordnikku Tartumaal, kes koosoleku kihutuslehed ära korjas, samuti kolmepäewase arestiga. Küsin herra Einbund'ilt, missuguse paragrahwi põhjal see sündis? Enne tähendaksin weel seda, et kui tarwiliuks leiti kahte ametnikku 3-päewase arestiga karistada, siis tunnistati sellega õigeks, et nad seadust olid rikkunud ja „maks wast korrast“ kõrwale kaldunud. Ei oleks nad seda mitte teinud, siis ei oleks õigust olnud neid karistada. Tähendab, meil ei ole enam tarwis põhjendada, kas seaduse rikkumine on olnud wõi mitte, sest nende ametnikkude karistamisega on seda juba tehtud. Küsimus seisab praegu selles, missuguse paragrahwi põhjal on neid karistatud. Walimiseaduse wastawad paragrahwid kõnelewad järgmist: „Isikut,

kes süüdlane on üleskutsete omawolilises mahawõtmises, katkitemgemises wõi muutmises, karistatakse wangistusega mitte üle 6 kuu, wõi rahatrahwiga mitte üle 10 tuhande marga.“ Teisi karistusi ei ole ette nähtud. Järgmine paragrahw ütleb: „Kes süüdlane on kihutustööd tegewa organisatsiooni päralt olewa kihutuskirjanduse rikkumises, seda karistatakse wangistusega.“ Need on otsekohe Eesti wabariigi päewil wälja antud walimisseaduse paragrahwid, mis peaksid makswad olema. Herra siseminister, konstateerides kolmepäewalise arestiga seaduse rikkumist, on wõtnud enesele õiguse selle asemel, et asjale tarwilikku käiku anda ja karistada „maksuwate seaduste“ korras, karistada neid kolmepäewalise arestiga. Kas see ongi see seaduslikkus, millest alati räägitakse ja mille taha alati poetakse, kui on tarwis jälle mõnda aktsiooni õigeks mõista?

Ja siin on wäga tarwilik alla kriipsutada, et harilikult, kui on tarwis surwabindusid pahempoolsete wastu, siis leidub alati paragrahw, kui aga on tarwis paragrahwe tarwitada paremale poole, wõi wõimude eneste wastu, siis ei leidu neid mitte. Ka siis mitte, kui need paragrahwid alles mõne kuu eest on wälja antud ja wärskest meeles peaksid olema. Ma olen selles kindel, et kui mõni parempoolse rühma üleskutse maha rebitud saaks tööliste poolt ja oleks kedagi töölist tarwis wastutusele wõtta sellesama asja pärast, siis oleks igatahes maksimaalne karistus määratud. Nüüd aga neid paragrahwe ei täideta.

Teen ettepaneku, seda arupärimist wastu wõtta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Arupärimist toetawad ainult 23 Riigikogu liiget, sellepärast ei ole arupärimine mitte wastu wõetud.

7. E. I. S. T. P. Rk. rühma arupärimise ettepanek Wab. Wal. Isborskis 26 wäljasaadetud ametiühisuse tapmise uurimise asjus.

(Arupärimise tekst: Riigikogu Juhatusle. E. Iseseiswa Sots. Tööliste Partei Riigikogu rühma arupärimine Wabariigi Walitsusele Isborskis 26 wäljasaadetud ametiühisuse tapmise uurimise asjus.)

Juba sept. 1919 aastal sai üleüldiselt teatawaks, et maalt wäljasaadetud I ametiühisuste kongressi liigete hulgast tapeti

ära Eesti sõjawõimude poolt Isborski all 26 inimest. Septembris samal aastal sotsialistide-rewolutsionääride rühma poolt sel puhul esitatud arupärimise peale jättis walitsus sisulise wastuse andmata, kuid tähendas, et on alganud kohtulik uurimine, mis peab awalikuks tegema selle kuriteo kordasaatjad. Sellest on mööda läinud juba üle 19 kuu, aga süüdlaste kohtulikule wastutusele wõtmisest ei ole midagi kuulda.

Pidades lubamata nähtuseks seda äärmiselt pikale wenitud uurimiskäiku, mis näib muutunud olewat süüdlaste warjamiseks ja kuriteo jälgedele kaotamiseks, paneb E. Iseseiswa Sotsialistliku Tööliste Partei Riigikogu rühm Riigikogule ette, pöörata Wabariigi Walitsuse poolt järgmise arupärimisega:

1) Miks on Isborski all 26 wäljasaadetud I ametiühisuste kongressi liikme tapmise asi senni alles lõpulikult selgitamata?

2) Mis on Wabariigi Walitsus teinud ja mida ta kawatseb tulewikus teha uurimiskäigu kiirendamiseks?

Palume wõtta see arupärimine Riigikogu 28. aprilli koosoleku päewakorda.

Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Tööliste Partei Riigikogu rühma nimel:

(Allkirjad) J. Piiskar.
M. Bleiman.

27. aprillil 1921 a. P. Abramson.)

Juhataja K. Wirma: Sõna on rkl. Piiskar'il arupärimise põhjendamiseks.

J. Piiskar (is.): Wõib olla, ootab sedagi arupärimist eelmise saatus, kuid see näitab jälle, missugusesse edenemisjärku ollakse jõutud ja et jälle ollakse kukesamm edasi saadud selle kuldse demokraatia teostamises. Senni anti wõimalus arupärimise ette tuua, püüti nende peale wastuseid anda ja lõpetati siis lihtsate üleminekuwormelitega. Nüüd on leitud, et ei ole tarwis ka lihtüleminekuwormeli ja et seda asja lihtsamalt wõib teha. Sellega oleks jälle üks samm edasi jõutud. Arupärimine, mis praegu päewakorral on, käsitleb küsimust, mis oma alguse sai juba septembrikuul 1919 a., kus esimene üleriikline ametiühisuste kongress laiali aeti ja 102 saadikut kinni wõeti, et neid Wene-maale saata, kuid selle asemel 26 nendest Isborski ümbruses ära tapeti. Meie esimese juba sel korral arupärimisega, kuid see arupärimine jäeti siis wastamata ja senni ei ole tema peale mitte wastust an-

tud. Et selle küsimuse üle senni selgusele ei ole saadud, siis sundis see meie rühma uuesti seda küsimust päewakorraste wõtma. Sel ajal, kui esimene ametiühisuste kongress laiali aeti ja osa tema liigetest välja saadeti, hakkas nähtawasti kodanlus enesel nii palju kindlat pinda jalge all tundma, et enam ei olnud tarwis, nagu herra Päts seda toonitas oma esinemises, wabrikutesse tööliste juure minna, waid wõis juba töölistega kõneleda teistsugust keelt. Kui tänawu, s. o. kaks aastat hiljem, kawatseti jälle kokku kutsuda ametiühisuste kongressi, siis kõneles praegune siseminister selle kongressi puhul weel selgemat keelt, kui tolleaegne minister. Nüüd ei lastud kongressi kokku tullagi ja surweabinõud wõeti ikkagi tarwitusele. Selles mõttes oleme meie jällegi sammu edasi jõudnud. Kui kaks aastat tagasi kongress sai teatava aja koos olla ja seal läbi arutati teatavad küsimused, ning wastu wõeti resolutsioonid, siis tuli tolleaegne siseminister Hellat ja ütles, et waadake, teie teete riigiwastast tööd, wõtate wastu resolutsioone ja nii edasi. Herra Hellat'ile wastati, et tal on resolutsioonid käes, olgu hea ja näidaku, mis neis on kuritegelist, näidaku missuguse resolutsiooni ja missuguse punkti põhjal ta ajas kongressi laiali. Wastuseks ütles herra Hellat: „Meie mõistame ka ridade wahelt lugeda.“ Tähendab, põhjus kongressi laialiajamiseks otsiti ridade wahelt. Tänanawu ei peetud ka sedagi tarwiliseks, waid tehti need read ise: lasti lahti enne seda tähtaega ja pärast korrali 1. mai eel mingisuguseid kõmujutte, mis nähtawasti pidid selleks põhjust andma, et õigustada samalaadilist tegewust, mida tegi tolleaegne siseminister resolutsioonide põhjal, milledest ta isegi ei osanud näidata, mis neis oli kuritegelist. Niisama palju ehk weel rohkemgi töölisteliikumise ja ametiühisuste tegelasi on jälle toimetatud kindlasse kohta ja neid ootab wist samasugune Isborsk, kuigi wõib olla moodsama sousti all. Nii kui ühes eelmises arupärimises tähendati, on kahe arreteeritu kohta jutud lahti lastud, et nad wangimajast olla wälja põgenenud. Mis teed nad reisinud on, seda selgitab ükskord ajalugu ehk ei selgita ka mitte, andmete puudusel. Teiselt poolt sirkuleeriwad väga püsiwad jutud — mul ei ole praegu kindlaid andmeid käepärast, kas nad täiesti tööle wastawad wõi mitte — et wiimastel päewadel olla Tartus kümnekond wangistatud seltsimehi toimetatud jälle kätte. (Paremalt poolt

ette kannate. Segased wahelhüüded.) Ma ütlesin, herra Liigand, et minul ei ole kindlaid andmeid, kas see tõsi on wõi mitte, aga jutud on väga tõenäolised ja ma annan Teile sellega wõimaluse neid jutte ümber lükata... (Rahulolematuse hüüded paremal pool.) Isborski tapetute kohta käisid ka kuuaega kuulujutud ja siis öeldi ka, et need tühjad jutud olla. Nii wõidakse ka nüüd nende sündmuste puhul tõendada, et need on tühjad kuulujutud, senni, kui neid enam ei saa warjata. Ma kardan väga, et ka praegusel puhul kuulujutust ükskord tõsiasiwad wälja kujunewad.

Edasi tahaksin ma järgmist asjaolu rõhutada. Herra siseminister on õige mitmel korral siit kõnetoolilt ütelnud, et mispärast arupärimistega tullakse, meil on ju ometigi kohtud, kes neid asju arutawad. Isegi täna rõhutas ta seda, et tema käed on puhtad, sest asi olla üle antud kohtuwõimude kätte. Mitmel korral on juba näidatud, kuidas kohtuwõimud neid asju arutawad. Käesolew asi on olnud kohtuwõimude käes juba oma algusest saadik, s. o. septembrikuust 1919 a. saadik, kui selleaegse siseministri seletust uskuda. Mingisuguseid tagajärgi senni kätte saadud ei ole. Siin on käegakatsutaw näitus selle asja mahamatmisest kohtuwõimude kaudu, sest see asi on 22 kuu jooksul maha maetud olnud kohtuwõimude käes. Kas see on see kiire ja õiglane kohus? Mina pean seda alla kriipsutama, eriti sellepärast, et siin ei ole mitte tegemist hariliku kohtuprotsessiga, mida üks ehk teine eraisik on algatanud, mis wõib „meelest ära minna“ ja mida siis wõib jälle paberite wahelt üles otsida. Ei, siin on tegemist hoopis tähtsama protsessiga, mille puhul on väga palju etteheiteid tehtud nii walitsusele, kui ka üksikutele rühmadele. Ühelt poolt on walitsus seda rõhutanud, et tema eriti selles huwitatud on, et süüdlased awalikuks saaks tehtud, et sellega siis asjata süüdistused kaoks. Samuti on mitmed rühmad, kellele teatawaid etteheiteid on tehtud, rõhutanud, et nemad on selle küsimuse oma erilise tähelepanu alla wõtnud ja tahawad kõik teha, et sellesse tumedasse asjasse selgust muretseada. Ma pean konstaterima, et kõige selle peale waatamata ei ole selgust mitte saadud. Ma wõin weel rohkem ütelda, et protsessi on alustatud nende wastu, kes ühele ehk teisele poole etteheiteid tegid. Küsimus ise aga ei liigu paigast.

RAAMATUKOGU

Nüüd tulen ma ühe üksikasja juure. Kui ma ei eksi, siis oli see rkl. hra Martna, kes kord Asutawas Kogus sellest küsimusest rääkides tähendas, et temal olla andmed, nagu seista see uurimine sellepärast, et üks lüli sellest ahelikust, mida mööda see uurimine pidi minema, olla kadunud. Herra Martna isegi nimetas selle isiku nime ja kui ma ei eksi, oli see sõjawäelane Lutsar. Nüüd on sest saadik hulk aega mööda läinud ja ma seaksin uuesti selle küsimuse üles, mille taga siis öieti asja uurimine kinni seisab. Minul on andmeid, et kui rkl. M. Martna õigust rääkis, — seda teadet vähemalt ümber ei lükatud — et siis need motiivid praegu enam põhjuseks ei saa olla, mis sel ajal asja uurimist takistasid. Minul on teada, et mõned Wabariigi Walitsuses kõrgel kohal olewad isikud, ministrid, on selle herraga heaks arwanud seltsis õhusõituseid toime panna, ja sellepärast ei maksa ütlema tulla, et see lüli puudub. Ja kui seda öeldakse, siis puudub ta lihtsalt sel põhjusel, et teda puududa lastakse, et teda arwatakse küllalt kindlas kohas olevat ja teda tarwis ei ole kätte toimetada. Ma loodan, et need asjaolud küllalt nii tõsised on, et isegi neid, kes eelmist arupärimist mitte ei toetanud, praegust toetama sunniwad, et walitsusele wõimaldada anda seletust selle kohta, mis suguses seisukorras see asi on. Senni aga, kui seda tehtud ei ole, on meil wäga palju põhjusi arwata ja seda ka rõhutada, et seda protsessi ei taheta lõpule wiia sel lihtsal põhjusel, et isikud, kelle juures lõppude lõpuks wälja jõutakse, kellest ahelat mööda edasi minnes ei saa mööda minna ja kes siis, kui süüdlased peaksid wastutusele tulema, et need isikud toimetasiid teatawate ülemate wõimude soowil ja näpunäidete järele. Tähendab, selle eest, mis nemad teiste isikute ülesandel tegid, ei taheta neid mitte wastutusele wõtta. Kui asi nii on, siis on selge, et selles aktis on tegemist, nagu meie alati oleme rõhutanud, klassiwõitluse aktiga. Sedasama wõib ka näha protsessi pikale wenitamises ja asja warjamises. Wõib olla, wõtab Riigikogu enamus jällegi sarnase seisukoha, et tema ei lasegi seda arupärimist päewakorrale tulla ja wõib olla, wõtab walitsus ka nüüd jälle suu wetti täis ja esineb jällegi mingisuguse pealiskaudse wastusega ehk ei esine ületildse. Kuid ma rõhutan, et ka waikimine on niisugusel korral wastus.

Neid motiive ette kandes teen ma ettepaneku arupärimist wastu wõtta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Selle arupärimise wastuwõtmise poolt on hääletanud 34 Riigikogu liiget, sellega on see arupärimine wastu wõetud.

8. E. I. S. T. P. (Arupärimise Rk. rühma arupärimise ettepanek Wab. Wal. Uue-Kariste ja Rakitse mõisade tükeldamise kohta Pärnumaal. tekst: Riigikogule. Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Tööliste Partei Riigikogu rühma arupärimine Wabariigi Walitsusele Uue-Kariste ja Rakitse mõisade tükeldamise kohta Pärnumaal.

1920 a. sügisel planeeriti Pärnumaal Uue-Kariste ja Rakitse mõisade maad, mis sellesama aasta kewadest peale olid olnud aasta rendil sõdurite ja endiste mõisatöölise perekondade käes. Uue-Kariste wallanõukogu wastawa otsuse kandidaatide ülesseadmise suhtes tähendatud mõisade maast planeeritud kohtadele kinnitas Pärnu maakonnawalitsus, tähele panemata jättes siseseantud proteste, milles juhiti tähelepanu nende kahe mõisa planeerimisel kui ka kandidaatide ülesseadmisel ettetulnud wäärnähtuste peale, millistest siinkohal olgu konstateeritud järgmised.

Wallanõukogu edustajaiks kohalikku planeerimiskomisjoni määras wallawanem Wilpsaar, wallanõukogust täiesti mööda minnes, iseene ja omameelse Karl Oisasaare.

Wallanõukogu otsustas anda autasuna maad sõdur Mart Rebasele, kelle kohta wallanõukogu wastawas protokollis on tähendatud, et temal „dokumentide järele aumaa saamiseks õigus on, kuid dokumendid tema käes ei ole, waid arwatawasti Pärnu riigimaade-ülema juures.“ Kunni siamaani ei ole Mart Rebane wallanõukogule wastawaid dokumenta mitte esitanud.

Wallanõukogu otsustas jätta maata endised mõisa ääremaa rentnikud Mart Busch'i, Jaak Kowit'i ja Anna Mart'i, kes kümme aastaid asunud oma wäikekohtadel ja kellele planeerimiskomisjon oli otsustanud anda kolme peale kokku ühe normaaltalu, mille wallanõukogu neilt wõttis ja määras kellegile teisele.

Kohaliku ringkonnawalitseja ettepanekul otsustas wallanõukogu maad mitte anda ajateenistuses olewa sõduri Pukk'i isale, ettekäändel, et Pukk'id aastarentnikkudena nende käes olewat maad halvasti harinud. Aastarentnikkude endi edustajaist moodustatud tööwalwe komisjon Uue-Kariste mõi-

sas konstateerib aga sellekohases kirjali- kus tunnistuses, et Pukk'id oma rendimaad isegi paremini harinud, kui mitmed teised aastarentnikud, kellele wallanõukogu maad anda otsustas.

Peale muu ei saa jätta juhtimata tähel- panu selle peale, kuidas koha peal toime- tati kohtade väljamõõtmist. Kohalikkude elanikkude tunnistuse järele on maamõõt- jat lakutatud iga kupitsa juures. Ja et seda tehti teatud otstarbel, näitab wahe- juhtumine kellegi sõduriga. See sõdur lei- dis, et tema krundi piirile paigutatud ku- pits kas kupitsa enda, wõi ta panija pur- jus pea tagajärjel oli sattunud ebaõigesse kohta, sõduri krundist ära lõigates maa- riba naabri kasuks. Rusikat maamõõtjale nina alla pannes sai sõdur lõpuks nõnda kaugele, et see purjus kupits üle tõsteti ta õigesse paika.

Waatamata selle peale, et sarnased sea- duswastased omapärasuse pärlid on tehtud teatawaks protest- ja märgukirjades koha- likule riigimaade-ülemale ja põllutööminis- teeriumi maakorralduse peawalitsusele, ning nõutud planeerimiskawa rewideerimist ning kandidaatide uuesti ülesseadmist, ei ole siamaani sündinud ei ühte ega teist.

Ülemaltoodud tõsiasjade põhjal paneme ette Riigikogule pöörata Wabariigi Wal- litsuse poole järgmise arupärimisega:

1) Kas on Wabariigi Walitsusele mai- nitud asjaolud teada ja

2) kui nad teada on, mis mõtleb Wa- bariigi Walitsus teha kirjeldatud wäär- nähtuste kõrwaldamiseks, ning nende all kannatanute huwide kaitsmiseks.

Palume wõtta see arupärimine Riigi- kogu neljapäewase koosoleku päewakorda ja tunnistada rutuliseks.

E. I. S. T. P. Riigikogu rühma nimel:

(Allkirjad) P. Keerdo,
O. Gustawson,
M. Bleiman.)

Tallinn, 11. 5. 21.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on rkl. O. Gustawson'il arupärimise põhjendami- seks.

O. Gustawson (is.): Põhjendades käesolewat arupärimist pean ma kõige pealt ütlema ühte ning nimelt seda: meie tänane arupärimine on sihitud kogu selle süsteemi paljastamiseks, mida iseloomustab käesolew pärl. Siin ei ole mitte tegemist üksiku juhtumisega, waid sihikindlalt aren-

datawa süsteemiga. Selge on, et meil maa- reformi teostamisel ei lööda mitte juhtu- misi, waid tuubitakse järjekindlalt. Ja see ongi süsteem, nagu arwab Karl Ast ja on kinnitanud pastor Lattik. Teostades maa- reformi, tuubitakse meil järjekindlalt seda kõige kehwemat kihti, kellele ei taheta anda jalatäitki maad. See waid ongi, mis meid kõige rohkem huwitab selle süsteemi paljastamisel, mis nii äärmiselt iselo- mulik kogu meie sini-must-walge de- mokraatia suhtes. Ma ütlen: miks maha meie põllutööministeeriumi wisa püüde ees, miska ta tahab maksu mis mak- sab, ristitud olla sellesama weega, ning määritud sellesama salwiga, mis tiiwustab herra Einbund'i siseministeeriumi. Põllu- tööministeeriumi ülesanne on raskem sise- ministeeriumi omast. Tema ülesanne on loowat laadi ja loow töö on alati raskem, kui herra Einbund'i lihtne kopeerimine. Herra Einbund'il on jalge all üks wana ja kindel põhi, mis kinnitab tema ja ta pur- jepaadi ankrut igal ajal. See põhi on tsaar- riaegsed seadused, ning walitsemiswõtted, mis pärit on Juhan Hirmsa opritshnikute ajast ja weel wanemaist päewist. See antiik-apteek on lahti iga kella ajal ja herra Einbund'il ei ole muud tarwis, kui walida wälja ja ammutada nagu ta tahab. Meie põllutööministeeriumil aga puudub see pääs- tew põhi, puuduwad need wanad paragrah- wid. Maareformi teostades on tal käepä- rast ainult üks wäikene seadus ja seegi wäga halb seadus, nagu ütlewad kõik peale sotside ja tööerakonna. Ja waadake, selle wäikese seaduse peale tulebki rajada meie maareformi uhke hoone ideaalses tsaari- stiilis, et saawutada ühtlust herra Ein- bund'i wõtetega ja walitsemiswiisidega. Ja keegi ei wõi salata, et see on wäga pärdik asi. Seda ei salga isegi põllumehed. Ne- mad ei ole seda salanud, wähemalt neil päewil mitte, kui Konstantin Päts weel tegi seda wastutuseta wastasrinda küll põllumeeste päewadel, küll Riia Saksa leh- tedes ja mujal. Nüüd aga, sest ajast, kui on moodustatud uus walitsus, on põllume- hed jäänud mingisugusesse haigusesse, mida rahwas nimetab kanapimeduseks. See haigus on põllumeeste juures läinud nii kaugele, et nemad ei näe mitte ainult pä- rast päikese loojaminekut, waid et nad abso- luut enam ei näe neid asju, mida nemad enne nägid iseäranis terawasti. Mina usun, et põllumehed mitte pahaks ei pane, ku- ma seda haigust nimetaksin eeslipimedu- seks. Ja waadake, selle haiguse armust oligi põllumeestel tarwilik üks rewisjon

maareformi ja maaseaduse hindamise suhtes. Selle rewisjoni tagajärjel tulid nad arusaamisele, et sellest halvast maaseadusest asja saada võib mõistlikul valitsemisel. (J. Hünerson (põl.) kohalt: Teie olete selle haiguse batsil-lus.) Sellest see äkiline tõus põllutöoministeeriumi loovas töös, millele pani põhja minister Pool ja mida pärast omal ajal väga hoogsalt arendas herra Kerem. Mina ütlesin juba, et põllutöoministeeriumil puuduvad need paragrahvid, millega herra Einbund teatawaid kihte tuubib sarnase seadusliku näo ja tähe õigusega, et tükid taga. Põllutöoministeerium peab tegutsema waba loomuga waimu ja omal käel. Temal on ainult üks hüüdsõna: Ei tohi anda jalatäitki endistele mõisatöölis-tele ega kehwestele maatainimestele üldse maad. Neis piirides liigubki see põllutöoministeeriumi loow töö ja liigub väga hoogsalt nende herrade kaasaitamisel, kes wõeti üle ühes ülewõetud maaga. Need herrad on nüüd põllutöoministeeriumi juhatuses, ringkonna- ja teiste walitsejate j. t. kohtadel „kaitsmas“ nende kehweste kih-tide huwisid, kellele midagi ei anta meie demokraatlikes wabariigis, peale linnu-priiuse. Need isandad on loomas harju-musseadust, mis häwitab kirjutatud seaduses needki kogemata sinna sisse lipsanud paragrahvid, mis kuidagi juhtuvad kaitsema kehweste maatameeste huwisid. Jeesus ütles kord, et ennem kaamel nõelasilmast läbi läheb, kui et rikas saab taewariiki. Aga meie demokraatlikes wabariigis peab ütlema: ennem läheb kaheküüruga kaamel kolmest nõelasilmast korraga läbi, kui et waene maatamees meil maad saaks. Meil järgneb üks määrus teise järele ning ikka enam pingule tõmmatakse nõor kehwa maatamehe kurgu ümber. Sellest ei ole weel küllalt, sest iga pisikene riigimaade-ülem lööb omale wastu rindu ja ütleb: maaseadus — see olen mina. Kui teie loete kodanlisi lehti ja leiata sõnumid maaseaduse teostamise kohta, siis jääb mulje, et põllumehed maareformi teostamise pärast rahul olla wõiwad ja et kõik on kõige paremas korras. Ja põllumehed wõiwad ainult rõõmustada, sest maa, mis mitte otsekohe ei kuku hallpa-runite ning nende wõsukeste kätte, läheb walitsejaherrade endi pidada, sest weel enam on neil põhjust rõõmustada. See mina-maaseadus laieneb wallanõukogude ja maakonnawõukogude peale ja wiimased saawad aru, et sellest, mis kõrge kroonu ees teeb, ei tohi mitte maha jääda. On

kohti olemas, kus töötab see maareformi koha peal teostaw kolmainus ringkonnawalitseja, maakonnawalitsus ja wallanõukogu täielises kontaktis. Kuid on ka kohti, kus mõni alam instants, nagu wallanõukogu, teistele wastu räägib. Siis leitakse warsti abinõu, et sellest mööda saada ja minnakse wallanõukogust lihtsalt üle. Wallanõukogud ja maast ilmajääjad wõiwad siis kisendada ööd ja päewad läbi: „Paal, kuule meid“, ent Põllu-Paal ja teised jumalad on silmad seina poole pööranud ja kõrwad pannud magama ega kuule neid teps mitte. See küsimus, millest meil täna jutt on, on iseloomulik selles just asjata ohkamiste suhtes.

Uue-Kariste, wallawanem määras wallanõukogust mööda minnes kohalikku planeerimise komisjoni iseenesä ja oma sõbra. Wallanõukogu andis maad ühele sõdurile, kelle kohta on nõukogu protokol-lis öeldud, et temal dokumentide järele õigus maad autasuna saada on, aga et dokumendid tema oma käes ei ole, waid on Pärnu maakonna ringkonnawalitseja käes. Neid arwatawaid dokumenta ei saadeta mitte wallanõukogule ja keegi ei tea, kas neid üldse olemas on. Sellejuures jäetakse maast ilma kolm wäiketalupidajat, kes kümme aastaid koha peal elanud ja aetakse nad lihtsalt minema. Inimesed, kellel on tehtud ülekohut, protesteeriwad igal pool, aga nende protestid jääwad tähele panemata. Kohalik riigimaade-ülem wastab lakooniliselt, et see kõik on täiesti loomulik, sest maad ei jätku ju kõigile. Ühes teises wastuses teatab sama riigimaade-ülem, et seesama wallawalitsus, kelle tegewuse wastu on protesteeritud, on teatanud, et kõik olla toimetatud õieti ja kõik on kõige paremas korras. Pärnu maakonnawalitsus jätab kõik protestid tähele panemata ja kinnitab kõik wallanõukogu otsused kohtadele kandidaatide määramise suhtes.

Ühtlasi ei saa kinni naelutamata jätta neid „loowa töö“ erilisi wõtteid, mis ka enne keegi umbkeelne wenelane ja pärast kuri-kulus Ein toimetasiid kruntide wäljamõõtmist koha peal. Kohalikud elanikud kinnitawad, et on lakutud iga kupitsa juures ja et see lakkumine on olnud nõnda suur, et mitte ainult inimesed, waid ka piirid ise ja piirikupitsad lakku täis jäänud. Teatakse rääkida ühest sõdurist, kes wenelast maamõõtjat, talle rusikat nina alla pannes, sundinud purjujäänud piirikupitsat tagasi ta õigele kohale paigutama. Edasi on huwitaw tähelpanemiswäärt nähtus, et herra

Ein'i sõidud huwitawal kombel ühte lan-
gesid ikkagi teatud eesõigustega ühe või
teise krundi suhtes nende kasuks, kes olid
tema sinna või teise küüditanud.
Sarnased olid tõsiasiad koha peal ja waa-
tamata selle peale, et see on teatawaks
tehtud, ei ole põllutööministeerium siia-
maani midagi ette wõtnud, et nende huwisid
kaitsta, kelledest selle mõisa tükeldamisel
mööda on mindud.

Mina lõpetan oma põhjenduse arupäri-
mise kaitseks sellesamaga, millega algasin:
meie arupärimine on sihitud mitte selle-
üksiku juhtumise, waid kogu selle süsteemi
wastu, mida käesolew juhtumine nii ise-
loomustawalt illustreerib. Wõiks tiua ter-
we rea sarnaseid juhtumisi, nagu seda käes-
olew juhtumine on. Pärnumaalt üksi wõiks
lugeda terve rea juhtumisi, kus see „mina-
seadus“ ennast täies ulatuses maksma on
pannud. Mina aga ei hakka wäsitama ei
ennast ega teisi.

Tuues ette oma arupärimise, loen ma
tarwiliseks ütelda, et meie juba ette teame,
et tuleb põllutööminister ja ütleb, et kõik
olla kõige paremas korras Eesti wabariigis
ja midagi ei olla lahti ei Uue-Karistes
ei Rakitses. Olgu nõnda, meie oleme sel-
lega nõus, et tööpoolest niikaua maasea-
duses eneses ega tema teostamises
midagi katki ei lähe, kunni ükskord töö-
rahwas wõtab ja maareformi teostab rewol-
utsioonilisel teel. Sel teel läheb töörah-
was edasi ja sealt teelt ei kohuta teda ei
arreteerimised, ega kõik need wägiwalla
aktsioonid, mis töölisteklassi vastu on si-
hitud ja mida jätkatakse iga päewaga ikka
suurema ja suurema hooga.

Panen ette see arupärimine vastu
wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-
tatakse.) Selle arupärimise wastuwõt-
mise poolt on 26 Riigikogu liiget, sel-
lega on see arupärimine vastu
wõetud. Korra kohta on sõna Riigi-
kogu liikmel herra O. Strandman'il.

O. Strandman (töer.): Praegu on
Riigikogu kokku tulnud, et eelarwet läbi
waadata. Riigikogu ei ole weel kindlat
seisukohta wõtnud, kui palju koosolekuid
õieti teha ja missuguses järjekorras. Täna-
sel koosolekul tuleb ära otsustada see kü-
simus ja sellepärast teen ma ettepaneku
praegu määrata pooletunniline waheaeg,
et selle waheaja jooksul saaks wanemate-
kogu kokku tulla ja selle üle nõu pidada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-
tatakse.) Sellega on otsusta-

tud pooletunniline waheaeg
määrata.

Waheaja algus kell 7,40 m.

Peale waheaja algab koosolek kell 8,05
min.

Koosolekut juhatab abiesimees.
K. Wirma.

Sekretääri kohal: abisekretäär
W. Pezold.

9. Põllutööministri
seletused arupäri-
mise peale, läbirää-
kimised ja ülemi-
neku-wormeli was-
tuwõtmine.

Põllutöömi-
nister **B. Rost-**
feldt: Tahaksin aru-
pärimise peale wastata
Uue-Kariste ja Rakitse
mõisade planeerimise
asjus. Herra Gustawson
rääkis planeerimisest üleüldse ja sidus põl-
lutööministeeriumi teatawas mõttes sise-
ministeeriumi tegewusega. Selle peale
mina wastama ei hakka.

Mõisade planeerimisel ja wäljaandmisel
ettetulnud nähtused tulid osalt sellest
et mõlemad mõisad olid minewal aastal
ilma planeerimata asunikudele wälja an-
tud, — Uue-Kariste mõis 23 asunikule ja
Rakitse karjamõis 13 asunikule. Aasta
jooksul harisid nemad põldu ühiselt ja oli
loota, et järgmiseks kewadeks maad krunti
saawad planeeritud ja siis iga asunik
omale sealt iseseiswa talu saab. Planeeri-
mise kawa oli kokku seatud. Kruntide wäl-
jaandmisel selgus aga, et neid wähe oli ja
kõikidele kandidaatidele ei jätkunud. Wäl-
jaandmisel tuli Uue-Kariste mõisast 14
krunti ja Rakitse mõisast 9. See tähendab
13 maasaajat pidid ilma kohtadeta jää-
ma. Minu arwamise järele on see selle-
pärast juhtunud, et planeerimisel kohad
liiga suured tehti, umbes 20—27 tiinu suu-
rused. Põllumaa neis mõisades on wäga
hea, maa on torutatud ja seal oleks wäga
hästi wõinud kohad planeerida 15—17 tiinu
suuruseni. Siis oleks kõiki maatahtjaid wõinud
rahuldada. Praegu on mõisade ümber-
planeerimise küsimus põllutööministeeriumis
lahendamisel ja arwatawasti saab uus
planeerimine ette wõetud ja tulewal aastal
krundid uuesti wälja antud. Ja ma
usun, et siis saawad kohad ka need 13 põl-
lumeest, kes nüüd ilma jäid, kui neid
wallanõukogu maasaajateks määrab.

Mis puutub sellesse, et kandidaatide
määramise juures omawoli olla tarwitatud,
wallawanem ise kedagi maasaajaks määra-
nud jne., selle kohta on mul andmed, et
wallanõukogu ja maakonnawalitsus need

kohad seaduslisel teel kandidaatidele määratud. S. t. need 23, kes maad said, olid rohkem eesõigustatud kui need 13, kes maad mitte ei saanud. Need 3 kandidaati, kes arupärimises nimetatud, ei ole kohtade pealt välja aetud... Minu teada on asi nii korraldatud, et need 3 rentnikku jääwad oma kohtadele edasi. Nemad on mõisa rentnikud ammust ajast ja neile jääb Rüksi rendikoht.

Mis puutub planeerimisesse, siis saab selle korraldamine muidugi ette võetud. Kuid praegu ei või tegelikult seda enne ette võtta, kui tükeldamise kawa ümber teha. Kawa võiks ümber töötatud saada talve jooksul.

Arupärimise materjaalis on veel näpunäiteid selle kohta, et kruntide väljaandmine olla seal väljaandja purjus olekul sündinud, olla korratasi olnud jne. Kahjuks ei ole arupärimises mitte öeldud nimepidi, kes seal joobnud oli. Arupärijad nähtawasti ei tea seda isegi, kes see oli: kas oli see maamõõtja, või keegi muu kõrwaline isik. Eestis ei ole mitte keeluseadust ja põllutööminister ei või mitte nõuda, et kõik karsklased oleks. Kahjuks ei tea, kes see mees oli. See oli wahest ajutine maamõõtja. Pealegi mina ei arwa, et sellepärast võis tekkida suur sekeldus, kui kupits ebaõigesse kohta sattus. Kes krundi, 26 tiinu maad, kätte saanud, see leiab ise wea üles. Faktilist seletust ma selle kohta anda ei saa, sest ma ei tea, kes see maamõõtja oli. Aga arusaadaw, et niisuguseid nähtusi 400 ametniku juures ette võib tulla. Aga kahjuks juhtus see juba mineval sügisel. Noh, kuidas võib nüüd, juulikuul, niisugust küsimust weel ülepea ette panna? Ega siis Riigikogus ei või öendada niisuguseid küsimusi, kui isegi nimesid ei teata ja asi kuulujuttude peal põhjeneb. Rahwasaadiku Gustawson'i poolt oli pikk seletus riigimaade-ülemate ja ringkonnawalitsejate wastu, kes maaseadust teostawad. Igakord toonitawad iseseiswad sotsialistid maareformi puudusi. Kes maad välja annab, seda teab igaüks. Ükski ministeeriumi ametnik ei anna oma äränagemise järele maad välja, waid ta annab neile, kellele maakonnawalitsus maad määranud. Ei või olla, et wallanõukogust ministeeriumide esitajad mööda lähewad. Seal on ministeeriumi esitajad, kuid otsustawad siiski wallanõukogud. Asi läks isegi niikaugele, et herra Gustawson wallawanemat nimetas riigiametnikuks. Kui halwad wallawanemad on walitud, ega seal minis-

teerium süüdi ei ole. Üleüldse ma arwan, oleks kord siiski huwitaw ja tarwilik, kui just need Riigikogu liikmed, kes igal koosolekul räägiwad, et see maaseadus on paha, teada annaksid, missugust maaseadust nad tahawad. Rahwasaadik Gustawson toonitas, et küll „rewolutsiooniline rahwas“ maaseaduse ümber teeb. Mis sellest välja tuleb, teame: Wenemaal on mõisad kellegi käes, kuid mitte talupoegade käes. Ma kuulaks suure huwitusega herra Gustawson'i ja teiste maaseaduse projekti, kui Eesti Asutawa Kogu poolt wastuwõetud projekt ei kõlba. Rääkige kord välja, teisiti meie ei saa seisukohta võtta teie projekti kohta, võib olla, on see projekt ka hea. Aga wististi ei olegi seda projekti peale selle rewolutsioonilise maawõtmise, millest teie räägite. Kui teie ütlete, et see seadus, mis Eesti wabariigis on, kuhugi ei kõlba, siis tahan selle peale wastata. Kui Eesti Asutawas Kogus maaseadus wastu võeti, mind seal ei olnud. Ma ei ole ka neid stenogramme lugenud, kuid mulle on räägitud, ja ma wist ei eksi, et iseseiswad sotsialistid selle maaseaduse poolt on hääletanud.

Siis rääkis herra Gustawson weel, et wallanõukogust lihtsalt mööda minnakse ja jagatakse maad kuidagi teisiti. Olge nii lahke, seletage, kuidas seda teha, et ma seda arwesse võtta saaks. Mina pole see-sugust süsteemi loonud, et wallanõukogust mööda minna ja maakonnawalitsusest ka mööda minna. Kuidas võiks pendest mööda minna, ei oska ma seletada. Herra Gustawson rääkis sellest pikalt ja laialt, et Eestis maatamehed maad ei saa. Tuleks järeldusi sellest teha, et saawad maad ainult rikkad ja jõukad maagamehed. Pean tähendama, et maatamehel, kui ta mitte sõdur pole, tõesti raske on esimeses järjekorras maad saada, sest teatawa paragrahwi järele maaseaduses on maasaamisel eesõigustatud sõdurid. Aga kui teie arwate, et § 21 maaseaduses paha on, siis tehke ta ümber nii, et maatamehed, kes mõisatöölised, on eesõigustatud maasaamisel, ja sõdurid tuleksid siis teises järjekorras. (Chr. Kaarna (töer.) kohalt: Kas siis sõdurite seas maatamehi ei ole?) Mina vähemalt arwan küll, et meie sajatubande suuruses sõjawäes väga palju maata isikuid leidub, kes maasaamiseks endid üles annud. Kas nende kõikide õigustatud soowe on suudetud senni rahuldada, ei tea ma kindlasti. Tean küll üht juhtumist eilsest küsimusest, mis minule teie poolt ette pandud oli, et Luunja mõisa

maatahtjate hulgas kaksteistkümmend sõdurit oli, kes veel maad polnud saanud.

Toonitan veel kord, et põllutöoministerium talitab maaseaduse § 21 järele, ja siis juba ei või nõuda, et meie seadusest mööda lähkime, eesõigust neile andes maasaamisel, kellel seda seaduse järele ei ole.

Siis tõi herra Gustawson siin veel ette, et maajagamisel mööda minnakse wallanõukogu poolt ülesseatud kandidaatidest. Ma tahaksin näha, kas herra Gustawson mulle mõne sarnase juhtumise näituseks ette tuua võiks. Maad on antud, — pean veel kord tähendama, — esimeses järjekorras sõduritele, ja tahaksin huwitusega näha, mis sellest välja tuleks, kui meie wastawatele asutustele ette kirjutaksime, et nad esimeses järjekorras mitte sõduritele maad ei annaks. Siis oleks meie walitsemise „süsteem“ küll mõni uus „süsteem“, aga mitte enam Einbund-Rostfeldt'i „süsteem“, millest teie rääkisite ja mis teile ei meeldi.

Kõike kokku wõttes tähendan herra Gustawson'ile, et kui ta leiab, et meie maaseadus küllalt ei wasta elunõuetele, olgu hea ja asugu uue parema seaduse väljatöötamisele. Senni aga kui meil endine seadus maksew, käime selle järele.

Juhataja **K. Wirma**: Kodukorra § 92 järele teatawad arupärijad, kas nad wastusega rahuldatud ja kas ja kunas läbirääkimisi awada.

O. Gustawson (is.): Walitsuse wastusega rahuldatud ei ole ja palume läbirääkimisi kohe awada.

Juhataja **K. Wirma**: Arupärijad on teatanud, et nad walitsuse wastusega rahuldatud ei ole, ja on ettepaneku teinud läbirääkimisi kohe pidada. (Hääletakse.) Sellega on otsustatud läbirääkimisi kohe pidada.

O. Gustawson (is.): Ma loen tarwiliseks alata „kardinaal“ küsimusest, nagu põllutöominister seda siin nimetas. Ma usun, et see küsimus küllalt selge peaks olema, ja et lapsik rumalus oleks uskuda, et meie maaseaduse teostamisel praeguses kodanlikes korras kehweimatel kodanikkudel maasaamine oleks wõimaldatud. Maaseaduse wastuwõtmisel olid näituseks sotsiaaldemokraadid arwamisel, et see seadus täitsa rahuldab kehweimate maatahtjate huwisid, et see maaseadus üleüldse elunõuetele väga wastaw on. Kuid nüüd on ka sealpoolgi teisele arwamisele tulnud ja siitki kõnetoolilt mitu korda toonitunud, et

maa kipub minema isikute kätte, kelle selle järele hädalist wajadust pole, et maa wägisi „hallparunite“ kätte läheb. Tõesti on lugu praegu nõnda ja jääb ka nõnda niikaua, kunni meil kestab kodanline wäewõimu walitsus. Siin ei aitaks midagi see hea maaseaduse projekt, mida meie herra Rostfeldt'iga kahekesi kokku seaksime.

Herra Rostfeldt nõudis, et toodagu ette fakte selle kohta, et wallanõukogude poolt ülesseatud kandidaatidest mööda on mindud. Wastawa näitus on toon teile Pärnu maakonnas Pootsi mõisa tükeldamisloost. Wallanõukogu poolt ülesantud kandidaatide nimekirja tuli maakonnawalitsusest tagasi, ja nimekirja oli üles märgitud maasaajana ka parun Maydel, kes isegi kolm korda rõhkem maad sai, kui teised „harilikud“ kandidaadid. Maydel'ile maaandmise põhjuseks oli toodud see, et tal enne wäike maatükikene olla olnud tükeldatawa mõisa maa piirkonnas ja selle põhjal loeti teda wäikemaapidajaks, kes õigustatud maad saama. Tähendab, Pärnu maakonnawalitsus on siis wallanõukogu otsusest mööda läinud. Ja põhjendatakse seda möödaminekut sellega, parun on ka üks sarnane maapidajatest, kellel maasaamiseks täieline õigus on selle paragrahwi järele, millega maaseaduses tükeldatawa maa piirides asuwale wäikekohapidajale maad lubatakse. See on ju väga huwitaw ja algupärane.

Edasi tähendati siin, et selles kõigis ei olla mitte süüdi põllutöoministerium. Ma tähendasin juba oma arupärimise põhjenduses, et põllutöoministerium oma ametnikkude „loowa tööga“ on toonud selle süsteemi, kus maksab „mina“. Ülemad, ehk walitsejad on alati näidanud, et neil ei maksa enam siis maaseaduse paragrahw. Mul on tarwis tähendada ainult ühe õige lähedase juhtumise peale: Pärnu Audru mõis peetakse praegu riigi arwel, kuid sealt anti 70 wakamaad kõige paremat põllumaad riigimaade-ülemale Nuudi'le. Edasi wõtab seesama herra hea tüki kõigeparemat laane heinamaad. Herra Nuudi wõtab taksihinnaga hobused ja lehmad. Sellest ei ole aga veel küll, ta harib oma põldu kroonu hobustega kroonu kulul. Muidugi on see ju väga tulutoow ettewõte. Ma usun, et neist kahest faktist on küllalt selleks, et näidata, et sarnaseid juhtumisi on ette tulnud. Mis puutub käesolewasse juhtumisse, siis näitab see väga selgesti nende omawoliaktide peale, et on tõesti nõnda talitatud, nagu arupärimises näidatud.

Edasi: põllutöominister ei suutnud ümber lükata fakti nende kolme wäikekoha-

pidaja kohta, kellest arupärimises jutt. Oleks aina rõõmustada, kui seda asja ometigi hakatakse rewideerima. Et need inimesed aga selle wahe peal väga palju kannatada on saanud, see ei lähe herradele muidugi korda, siis on see imelik lugu. Inimesi riputatakse niiwiisi aastapäewad kahe ilma wahel.

Ma lubasin tagasi tulla selle lahkumise wahejuhtumise juure. Ma pean ütleva, et kirjeldatud juhtumine ei käi mitte selle maamõõtja kohta, keda põllutööminister tähendas, waid selle kohta, kes oli umbkeelne wenelane. Tema oli aga põllutööministri poolt komandeeritud kohale ja mina usun, et põllutööministeeriumil peaks wõimalus olema teda üles leida ning tema käest järele pärida, kuidas selle wahejuhtumisega lugu õieti oli. Et mainitud fakt ühe sõduri suhtes ette tuli, see on kindel ja seda teawad kõik kohalikud elanikud.

Asi ei seisa mitte üksikutes juhtumistes, waid terwes ses süsteemis ja selle süsteemi teostamises, nagu teda praegu meil käsitatakse. Et maatamehed maad ei saa on igapäew näha. On fakt, et praeguses kodanlises korras maareformi teostamine jätab lageda taewa alla kõige kehweamad tööliste perekonnad. Sajadtuhanded mõisatöölised peawad ilma peawarjuta jääma. Ei saa ümber lükata, et praegune maareform kehwea maatamehe maast täitsa ilma jätab. Põllutööminister ei ole midagi ümber lükanud sellest, mis ette toodud Uue-Kariste ja Rakitse mõisade asjus.

Ma panén ette järgmise üleminekuwormeli: „Wabariigi Walitsuse seletust arupärimise kohta Uue-Kariste ja Rakitse mõisade tükeldamise asjus ära kuulates, tunnistab Riigikogu walitsuse seletuse mitte rahuloldawaks, mõistab praeguse maareformi teostamise hukka, ja läheb päewakorras edasi.“

T. Kalbus (töer.): Et ma Uue-Kariste ja Rakitse mõisa lugu tunnen, siis tahan ma paar faktilist märkust rahwaesitaja Gustawson'i seletuste kohta teha. Ma tunnen enamasti isiklikult kõiki endisi Uue-Kariste ja Rakitse mõisa maatamehi, kellel isad ega lähemad sugulased talukohti ei pea. Uue-Kariste maatamehed on nende kohtade peale wallanõukogu poolt määratud, nagu põllutööminister tähendas. Et 15 perekonda ilma kohtadeta jäid, tuli liig suurest kohtade planeerimisest, kuid seal juures ei ole sugugi üle astunud neist määrustest, mis maareformis ette nähtud. Nimelt on Uue-Kariste mõisas ja Rakitse

mõisas maad saanud samad isikud, kes seal 1920. aastal ühiselt maad harisid. Nimetud kahe mõisa maasaajate hulgast on suurem hulk sõdurid.

Mis puutub ettetoodud asjaolusse, et kohtadelt wälja tõstetud kolm wäiketalupidajat, kes seal ju kauemat aega maad harinud, siis protesteerisid tähendatud isikud selle wastu wastawate wõimude juures ja põllutööminister, sellest teada saades, on kohe samme astunud wastawa korralduse tegemiseks, et maa neile alles jääks. Ka selle arwatawate dokumentidega maasaaja sõduri asjus on tarwilik korraldus tehtud.

Ka selleks on põllutööminister samme teinud, et need liig suureks planeeritud krundid saaks uuesti ümber mõõdetud, mis läbi wõimaldatakse maasaamine ka neile 13 perekonnale, kes esimesel korral kruntide liig suureks muutmise tõttu maast ilma jäid.

Pea kõige kindlamalt ümber lükkama wäite, et nimetud mõisades maad saanud ainult jõnkamad isikud. Maasaajad olid kehwad põllutöölised, mõisamoonakad, kellede hulgas, nagu kord juba ütlesin, suurem hulk sõdurid.

A. Kerem (rh.w.): Austatud Riigikogu liikmed! Mina ei tahaks siin sõna wõtta maareformi puhul ja tema läbiwiimist kaitsma hakata. Kuid mina tahaks praegusel juhtumisel ühe iseloomuliku asjaolu peale tähelepanemist juhtida ja nimelt selle peale, et need Riigikogu liikmed ja rühmad, kes omal ajal kõige käreدامalt maareformi poolt on rääkinud, juba täna kõige kergemalt tema wastu hääletawad, ja et see maareformi wasturääkimine kõige äärmisest pahemast tiiwast peale kostab. Kui aga meie põhjusi läheks otsima, mis siis sundis neid isikuid omal ajal selle reformi poolt rääkima ja nüüd juba nõudma, et mõisad alles jääks, et kõik oma kohale jääks, nagu enne oli, siis on see väga arusaadaw. Sest väga suur wahe on nende isikute wahel, kellel kodu on ja kellel seda mitte ei ole, kes ühest kohast teise rändab. Sarnane isik on oma hingeliste kalduwuste poolest hoopis teistsugune. Kui endine mõisamoonakas kommunistlisi kalduwusi wõis awaldada, siis on sarnane kalduwus moonakast saanud asunikule ometi wõõras. Hinged kipuwad käest ära minema! See on põhjus, miks äärmine pahem tiiw orjaaega tagasi ihaldab. Orjade seas õitseb kommunism. Wabadest iseseiswatest maapidajatest sellele poolehoidjaid ei saa.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. herra Kalbus'e poolt on sisse antud lihtülemineku-wormel: „Ära kuulates põllutöömistri seletust E. I. S. T. P. Rk. rühma arupärimise peale Uue-Kariste ja Rakitse mõisade tükeldamise kohta Pärnumaal, — läheb Riigikogu päewakorras edasi.“ (Hääletatakse O. Gustawson'i ülemineku-wormeli.) Suur enamus on vastu. (Hääletatakse T. Kalbus'e ülemineku-wormeli.) Sellega on lihtülemineku-wormel vastu võetud.

10. E. I. S. T. P. Rk. rühma arupärimise ettepanek Wab. Walitsusele Tapa postkontori ametn. lahtilaskmise üle.

(Arupärimise tekst:
Riigikogule.
Arupärimine Wabariigi Walitsusele Tapa postkontori ametnikkude lahtilaskmise üle.

Aprillikuu lõpul s. a. wabastati posti-telegraafi ülema Rikandi poolt, ilma ette teatamata. Tapa postkontori kaheksa ametnikku, ühes postkontori ülemaga. lahtilaskmise põhjusi ei teatatud. Ametnikkude sellekohase küsimise peale andis herra Rikand põiklewad wastused, millest välja paistis, et teenistusest wabastamine tulnud ametnikkude arwatawa poliitilise meelsuse pärast. Ootamata teenistusest wabastamine on hulk inimesi väga raskesse seisukorda pannud.

Kirjeldatud asjaolu põhjal paneme ette pöörata Wabariigi Walitsuse poole järgmise arupärimisega:

1. Kas Wabariigi Walitsusel on teada, et posti-telegraafi peawalitsuse ülema poolt on ilma mingisuguse põhjuse nimetamata Tapa postkontori ametnikud teenistusest lahti lastud.

2. Mis kawatseb Wabariigi Walitsus teha lahtilastud ametnikkude rahuldamiseks.

3. Mis kawatseb Wabariigi Walitsus teha, et sarnased nähtused ei korduks.

Palume seda arupärimist wõtta Riigikogu järgmise koosoleku päewakorda.

(Allkirjad) M. Bleiman.

11. mail 1921. Oskar Gustawson.
Tallinnas. P. Keerdo.)

O. Gustawson (is.): Eile oli põllutöömister väga pahane, kui öeldi, et töölisi lastakse lahti poliitilistel põhjustel. Meie wassida ilmaaegu ega tuua fakte.

Nüüd on meil tõsiasiaga tegemist. Aprillikuu lõpul s. a. on posti peawalitsuse ülema luuletaja herra Rikand'i poolt ilma ette teatamata teenistusest lahti lastud 8 ametnikku. Kannan ette meie arupärimisest selle kohta käiwa osa: „Aprillikuu lõpul s. a. wabastati posti-telegraafi ülema Rikand'i poolt, ilma ette teatamata, Tapa postkontori kaheksa ametnikku, ühes postkontori ülemaga. Lahtilaskmise põhjusi ei teatatud. Ametnikkude sellekohase küsimise peale andis herra Rikand põiklewad wastused, millest välja paistis, et teenistusest wabastamine tulnud ametnikkude arwatawa poliitilise meelsuse pärast. Ootamata teenistusest wabastamine on hulk inimesi väga raskesse seisukorda pannud.“ Põllumehed peaksid väga rahul olema, panema käed kokku ja tänama Jumalat, et herra siseministri külw õnnistusrikas on olnud. (W. Linnamägi (kristl.): Äрге olge nii ülbe!) Ma usun, herra Linnamägi, et Teie Jumalat mitte oma monopoliks ei ole teinud. (Naer.) Herra Einbund'i külw on väga head wilja kannud. Herra Einbund on mitu korda siit kõnetoolilt kinnitanud, et kommunist ei ole tööline. Seda on ta jutlustanud kümned korrad. Ja tööandjail ei jää muud, kui teha lihtne järeldus: loll see, kes kommuniste tööle wõtab. Herra Einbund'i arwates kõlbab kommunist ainult tüheks otstarbeks — pokri pistmiseks. See uus ewangeliium on leidnud omale tänuliku pinna posti-telegraafi ametkonnas. Posti peawalitsuse ülemale herra Rikand'ile ei ole jätkunud luuletustest, et oma karjääri püsti hoida, waid ta on otstarbekohaseks leidnud end rakendada herra Einbund'i wankri ette, et sõita kommunistide seljas. Ta on tulnud arusaamisele, et ainult see aitab Eesti riigis edasi. Wõib olla, et herra Rikand kardab, et kui ta herra Einbund'i retsepti järele ei oleks talitanud, siis oleks ta, wõib olla, wiies ratas demokraatlise riigi wankri all olnud.

Ta kartis ehk, et tallegi wõidaks panna nuhk kandu, kui ta mitte ei toimi herra Einbund'i waimus. Ja siit siis see päästew: kaela kommunistidele! Herra Rikand, kui luuletaja temperamendiga mees, on asunud tegutsema weidi laiemaltki, nosides mitte ainult kommuniste, waid sotsialiste üldse. Ta wõttis kätte ja laskis lahti terve rea Tapa postkontori ametnikka. Üks neist

lahtilastud ametnikkudest ütleb, et herra Rikand'il läheks raskeks selgeks teha, et ta sotsialist on. Aga herra Rikand'il ei ole see tähtis, vaid temal on ainult tähtis see, kui keegi arwatawasti sotsialist on. Lasti lahti tööst montöör Antsmer. Esiteks teatada posti peawalitsus, et teda üle paigutada kusagile teise koha peale; kuid wahepeal on ta arusaamisele tulnud, et see vähe radikaalne on ja leiab, et Antsmer tuleb ilma pikema jututa ametist tagandada sel lihtsal põhjusel, et Antsmer olla julgenud Tallinna sadamatehaste streikivate tööliste heaks raha korjata. See on ju väga suur ja kaaluw süüdistus ja loomulik on, et Eesti postkontor ei saa sallida oma demokraatlikkude seinte wahel sarnast ametnikku. Edasi, kontoriülem Liiwak kututakse Tallinna ja pannakse temale ultimaatum ette, et ta ametist tingimata lahkuks. Põhjusi ei taheta hea meelega ütelda. Arwatakse, et üks sarnane poliitiliselt kahtlane isik ei tohi Tapa postkontori eesotsas olla. Lastakse lahti Saat. Muuseas tuuakse tema kohta ette ja pannakse temale süüks, et tema on julgenud kandideerida Tapa tööliste nimekirjas. See on terve see poliitiline süü, millepärast ametnik oma koha on kaotanud. Lahtilastud Rootsi kohta on öeldud, et süü seisab selles, et ta julgenud walimiskihutustöö lendlehti laiali laotada. Leiti, et see on küllalt kaaluw süüdistus ja see mees tuleb lahti lasta. Veel lastakse ametnikka lahti, et staati wähen-dada. Kahe lahtilastu asemele aga wõetakse 2 uut ametnikku juure ja pannakse selle juures neile südame peale, et need ametnikud oleksid täiesti usaldatavad poliitiliselt. Inimesed on lahti lastud ja võib olla, et mõni mõtleb, et nüüd asi kõik korras on. Rikand rahustatud ja tema karjeer kindlustatud ja sellega asjale lõpp. See ei ole aga mitte nõnda, vaid sellele arwati tarwis olewat järelmäng improwiseerida. Seal tulewad aprilli lõpul 9 meest ja otsiwad nendest lahtilastud 8 mehest 4 tükki läbi. Ma ütlen selle läbiotsimise tagajärjed on väga iseloomulikud meie sama kalliks minewa kui patriootilise kaitsepolitsei suhtes. Siin kirjeldatakse ühes kirjas ärawõetud hirmus kahtlasi asju ja ma loeksin selle kirja siin ette just selleks, et põllumeestele näidata, kui hirmus agarad on meie nuhid. Kõige pealt wõetakse ära pakk „Sarjajaid“, mis ilmus wist, kui ma ei eksi tsaariajal. Siis korjati ära kõik Riigikogu kihutustöö lehed. Seal on küll seaduses öeldud, et on keelatud ära korjata kihutus-

töölehti ja üleskutseid, aga noh, mis tähendab siin niisugune seadus kihutuslehe kaitseks wägewa nuhi ees. Meie nuhid üldse kannatawad ägeda korjamishaiguse käes. Tartus, näituseks, kaebawad inimesed, et ei wõi enestel „Tööliste lehte“ pidada, sest, et nende käest nad ära wõetakse. Selle peale vaatamata, et kaitsepolitsei oma 28 miljoni aastas saab, on nuhid nii waesed, et „Tööliste lehte“ osta ei jõua ja neid teistelt üle wõtawad. (Wahelhüüe: See oli tsaariajal.) Jah see oli nõnda Wene tsaariajal ja see on nõnda praeguse Eesti tsaariajal — ainult kange-mal kraadil. Edasi on tulnud politseile väga kahtlased ette Prantsuse keele õpe- raamatud — need on ära wiidud. (J. Piiskar (is.) kohalt: See on marsellaise kodumaal!) Ja mis veel huwitawam, on see, et ka armastuse suhtes tahetakse postkontori ametnikka jälgida. Ühe ametniku armastuse kirjad on wiim-seni kaasa wiidud. Võib olla, et politseinikud tahawad wälja töötada mingi einbundlik-sundusliku süsteemi armastuse suhtes ja selleks korjavad materjaale.

Sarnased on lood ja niisugustel põhjus- tel lastakse lahti inimesi. Meie ei esita oma arupärimist sugugi mitte selles usus, nagu wõidaks lahtilastud ametnikud uuesti ametisse paigutada. Meie teame, et enamusera- konnad üldse ja põllumehed eriti on täiesti solidaarsed herra Rikand'iga. Meie usume, et põllumehed toetawad käesolewat arupä- rimist ning wõtawad ta vastu selleks, et öelda wõida herra Rikand'ile: Tubli poiss Rikand, täies Einbund'i aurus edasi tõus- was tempos! Just sellepärast panem ma ette arupärimist vastu wõtta, wõimaldades seega sellele herrale ühe kiituskirja andmise tema teenete eest.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle- tatakse.) Arupärimist toetawad ainult 15 Riigikogu liiget ja sellega ei ole see ettepanek vastu wõetud.

11. Lähemate koos- **A. Kerem** (rhw.):
olekute aja küsimus Tänane wanemate-
ja järgmise koos- kogu koosolek otsus-
oleku äramääramine. tas Riigikogu koos-
 olekuid järgmiselt
 ära pidada: Homme kell 5 p. l. reedel kell 10
 hom. ja kell 5 p. l. laupäewal kell 10 hom.
 Järgmisel nädalal igapäew kell 5 õhtu-
 poole, wälja arwatud laupäew, millal koos-
 olek kell 10 hom. on. Peale selle veel eri-
 koosolek arupärimiste jaoks neljapäewa
 hom. kell 10. Seda Riigikogule teada

andes. teen ma ettepaneku koosolekut homme kell 5 ära pidada ja päewakorda riigi eelarwe läbiwaatamine wõtta.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Sellega on järgmine

koosolek homme kell 5 p. l. määratud ja päewakorda tuleb riigi eelarwe läbiwaatamine. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.50.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **W. Pezold.**